

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
4/2016
30. január 2016

Cena 0,50 €

Ludovít Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

S NÁRODNÝM DRESOM
SA NEMÁ KALKULOVAT'
Strana 4.

BRUSELSKÁ KRITIKA VARŠAVY
DOPADÁ AJ NA JEJ SUSEDOV
Strana 5.

NECH MATICA SPÁJA
DETI SVOJHO ĽUDU
Strana 6.

BÁTORIOVSKÝ KAŠTIEĽ
POD ASFALTOM IHRISKA
Strana 8.

MILOVALI HO ODBORNÍCI
AJ FANÚŠIKOVIA ŠPORTU
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Tohtoročná zima si aspoň v Bratislave dáva načas. Sem-tam Perinbaba natrúsi trošilinku snehu, občas primrzne, ale vo všeobecnosti kde nič, tu nič. Väčšina obyvateľov našej metropoly je spokojná. Menšia snehová nádielka sa totiž v bratislavských uliciach rýchlo mení na posolenú brečku a pri väčšej kolabuje doprava. Ako hovorí starý vtíp, najmenší ľudia na svete žijú v Bratislave. Stačí tridsať centimetrov snehu a už ho majú po krk. Aj kladný postoj Bratislavčanov k súčasnej podobe zimy však mnohým, najmä romantickjšie založeným dušiam nezabrání, aby nostalgicky nevzdychali nad zábermi zo zasnežených lazov či Tatier. Na druhej strane zasa podľa rozšírenej prešporskej mienky väčšina Slovákov vzdychá nad pracovnými možnosťami a najmä platmi v Bratislave. Ruku na srdce, cezpoľní, teda ako sa slangovo hovorí „cépečkari“, tvoria skutočne nezanedbateľnú časť tunajšieho obyvateľstva. Poznať to predovšetkým cez sviatky, keď sa isté časti mesta vyľudnia a na inak prepchatých parkoviskách sú náhle voľné miesta. V domácnostiach, v kaviarňach, v krčmách, no najmä na internete sa potom každú chvíľu rozhorí debata, kto je vlastne pravý Bratislavčan, prečo nemajú prisťahovalci vzťah k nášmu hlavnému mestu, že služby využívajú, ale podielové dane prúdia tam, kde majú zapísaný trvalý pobyt, a podobné jablká sváru. Ja sám žijem v Bratislave tridsaťsedem rokov, keď som ako čerstvý maturant prišiel študovať na vysokú školu. Mój o dve desaťročia mladší kolega, narodený v meste na Dunaji, sa raz rozčuľoval nad príslencami najmä z východu. Keď som mu povedal, že aj ja som odtiaľ, tak sa zháčil a po chvíli odvetil: Ale ty už tu žiješ vyše tridsať rokov. Ty si už náš... Pravdou je, že poznám Bratislavu a jej okolie lepšie ako mnohí domáci, akože starí Prešporáci. Ďalšou pravdou je, že aj zvyšok Slovenska by potreboval impulz, aby ekonomické podmienky nevyháňali odtiaľ najmä mladých ľudí. Ale to je dlhá trať. Prvý krok azda môžeme urobiť v blížiacich sa voľbách.

Maroš M. BANČEJ

Slovensko a médiá mesiac pred parlamentnými voľbami Je prezidentom všetkých Slovákov?

Dušan SLOVÁK – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Viac ako mesiac pred parlamentnými voľbami má každé vystúpenie politického exponenta či stranického predstaviteľa mimoriadny ohlas. Sme v situácii, keď podľa prieskumov všetko smeruje k úvahám o tom, či a aká bude povolená koalícia strán. V tejto súvislosti nielen na domácej pôde, ale i v zahraničí vyvoláva pozornosť všetko, čo robí prezident republiky. Najsledovanejšie médiá na popredných miestach zaznamenali, že prezident ocenil pri príležitosti výročia vzniku štátu aj tých, ktorí neboli za vznik Slovenskej republiky.

Podobne sa vyjadril aj Anton Hrnko, keď o. i. povedal: „Nemožno prehliadnuť, že mnohí z nových nositeľov vysokých štátnych vyznamenaní aktívne vystupovali proti všetkým aktivitám smerujúcim k vyhláseniu suverénnej a samostatnej Slovenskej republiky ... a pri príležitosti vzniku Slovenskej štátnosti nebol vyznamenaný nikto, kto sa o túto štátnosť zaslúžil či už pred jej vznikom, alebo neskôr.“ A. Hrnko to považuje za „nedobry signál, ktorý si mnohí občania môžu vysvetliť, že prezident nechce byť prezidentom všetkých Slovákov“.

■ NA VOLEBNEJ ŠACHOVNICI

Fundovaná žurnalistika by sa v predvolebnom období mala držať faktov a nebyť figúrkou na predvolebných šachovniciach. Tým väčšmi, že dnes na to máme reklamné agentúry. Faktom je, že vyznamenania sa nevnímajú ako symbol zmiernenia v rozdelenej slovenskej spoločnosti, za akúsi hrubú čiaru za delenie, kto bol za a kto proti, ale skôr ako výraz celkovej marginalizácie tých, ktorí sa o vznik štátu aktívne pričínili. Vyzerá to tak, ako keby sa nemýlili tí, čo sa nevedeli zmieriť s jestvovaním republiky a naopak mali historickú pravdu. Po vzniku republiky vznikla aktívna koncepcia politiky vychádzajúca z toho, že ak sa nedalo zabrániť vzniku štátu, treba urobiť všetko pre to, aby sa moc zobrala z rúk tých, čo samostatnosť s aktívnym prispie-

ním českej strany, osobitne Václava Klause, uskutočnili.

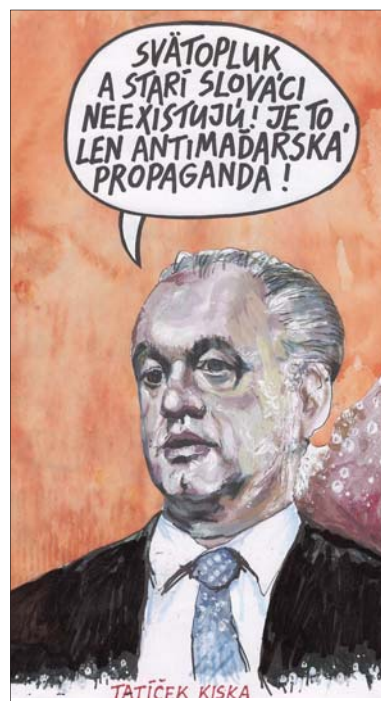
■ BLOKUJÚCA MENŠINA

Dnes zasa akoby šlo o koncepciu vytvoriť aktívnu blokujúcu menšinu. Pretože zasa je na politickej scéne dominujúca politická strana. Má to odraz aj v médiách, kam sa už vrátil termín štátostrana. Osobitne ostrejšie a trvalejšie kritike je vystavený jej čelný predstaviteľ, ktorý práve zásluhou „blokujúcej menšiny“ neuspel v prezidentských voľbách.

■ STRANIA OPOZÍCII

Veľký priestor dostávajú najradikálnejší kritici terajšej vlády v zahraničných médiách, najmä v susednom štáte. Dokonca tam bývalí špičkoví diplomati vystupujú s úvahami o tom, aký je rozdiel medzi štátnikom a politikom na Slovensku. Pritom práve postup šéfa vlády a strany v zásadných medzinárodných otázkach, napr. migrácie, sa považuje len za účelovú politickú, a nie štátnickú predvolebnú rétoriku. „Štátostrana“, jej čelný predstaviteľ sa porovnáva s Maďarskom či s Poľskom.

Toto tvrdenie kríva na obe nohy. Slovenská politika dôsledne dodržiava záväzky, ktoré má v rámci Severoatlantickej aliancie, ako aj Európskej únie a v rámci tých štátov, ktoré majú spoločnú menu euro. Aký rozdiel je medzi pomermi na Slovensku a skutočnou štátostranou u susedov, to názorne vidno na

búrlivej scéne Poľska a vrcholných inštitúcií Európskej únie či europarlamentu a na potrebe vyjasňovať si vzťahy s Nemeckom. Nič také sa nedeje na Slovensku. Podobne, ak by sme už siahli po termíne štátostrana, tak skôr sa tento termín používal, a to aj na európskych fórach, v prípade Maďarska. Nič podobné sa nedeje na Slovensku, ani pokiaľ ide o politiku. Pokiaľ ide o médiá, tak verejnoprávne či súkromné tým viac. A to je veľký

rozdiel. To nás líši od oboch susedných štátov – slovenských partnerov vo Vyšehradskej štvorke. Napokon aj poďakovanie na medzinárodnej pôde, ktoré dostala slovenská vláda za svoj prístup k Ukrajine, ukazuje na rozdiel medzi tým, čo reálne urobili naši susedia a ako to urobila Bratislava.

■ KOHO VYZNAMENÁVAŤ?

Potreba silnej strany alebo súdržnej koalície je tu tiež iná ako u susedov. Slovensko je totiž v inej Európskej únii, ako bolo pri svojom vstupe. Dnes nejde o splnenie podmienok na „vstup do klubu“, ale o principiálnu otázku, ako a čím prispeje Slovenská republika k formovaniu politiky Únie, osobitne jej špičky v čase terajšej krízy.

Videli sme nekonečný seriál schôdzok na najvyššej úrovni, keď išlo o financovanie Grécka, a ich absenciu, keď išlo o riešenie migračnej krízy. To dnes chápe každý. Práve rozdiel v prístupe k migračnej kríze ukázal potrebu aktívnej politiky. Je jasné, že vláda, či už jednej strany, alebo koalície, bude mať rozsiahlu a neľahkú agendu.

Kritika a výhrady z boku voči exekutive, postup podľa zásady blokujúcej menšiny nie je pre štát prosperujúcou kartou vo voľbách. Preto Anton Hrnko tvrdí, že „Slováci si budú musieť počkať minimálne do ďalších nasledujúcich volieb, aby bola ocenená práca za národ, a nie proti jeho vitálnym záujmom“.

3 OTÁZKY PRE:

Miroslava HÁJEKA, pätnásťročného autora celovečerného dokumentu

Krasňanský zelovoc má svojho filmára

• Máš pätnásť rokov, chodíš do jedného z gymnázií v Bratislave. Práve si dokončil celovečerný dokumentárny film o Krasňanskom zelovoci. Film o komunite rodín zo sídliska.

Zo začiatku ma fascinoval nápad – záhradka na sídlisku. Ešte som nevidel, aby si niekto prenajal pozemok uprostred panelákov a začal si pestovať na malých poličkách zeleninu.

• Celý rok si dokumentoval práce na tejto záhradke a v komunite a vznikol z toho film. Koľko ťa stálo času, práce a najmä – prečo si sa rozhodol pre taký film?

Nápad bol spontánny. Ozval sa mi jeden aktívny pestovateľ, ktorý videl môj predchádzajúci úspešný dokumentárny film o Márii Terézii, a spýtal sa ma, či by som niečo nechcel nakrútiť o ich miestnej záhradke. Tak som sa na to dal. Samozrejme že to nepokračovalo len tak, ale stálo to dosť času a veľa plánovania. Celkovo zhruba sedemdesiat hodín v teréne na čerstvom vzduchu a asi sedemdesiat hodín som strávil spracovávaním do finálnej podoby. Napriek tomu ma to celý čas celkom bavilo aj preto, že som sa naučil veľa filmárskych techník v praxi.

• Krasňanský zelovoc je projekt, na ktorom sa zúčastňujú

celé rodiny – rodičia s deťmi. Prečo sa ti páči takéto spojenie?

Mám pekný vzťah s rodičmi. Keď potrebujem poradiť s nejakým problémom alebo získať názor na čosi, i na moju prácu, tak sa usilujú poradiť, ako vedia. Tiež v triede sme ako jedna rodina. Zoznámil som sa s inými ľuďmi z okolia a získal kamarátov. Cítil som v komunite takú rodinnú priateľskú atmosféru, na ktorú som zvyknutý. A filmová tvorba ma zatiaľ baví. Mám rozbehnutý ešte jeden veľký dokumentárny film. A čo sa týka mojich vyhládok do dospelosti, nie som ešte presne rozhodnutý. Tiež rád fotografujem a nedávno ma začalo baviť programovanie.

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK
Foto: autor

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

V SNN 4/2016
SI PREČITATE

■ Maticiar J. Cincik a autori SNN Martin Lacko a Pavol Mičianik v českej publikácii
■ O dokumentárny film RTVS Solúnska misia je veľký záujem v Macedónsku
■ Patril do prvej zakladajúcej družiny národovcov – staviteľov Matice slovenskej

Kollár usvedčuje Procházku z klamstiev o financovaní strany Sieť Voľby sa blížia, bije sa každý s každým

Jan ČERNÝ – Foto: internet

Predstavitel' strany Sme rodina Boris Kollár spochybnil ručenie predsedu strany Sieť Radoslava Procházku za úver z českej Fio banky. Financovanie strany Sieť je podľa hovorkyne strany Karolíny Duckej čisté a pod najväčšou verejnou kontrolou, aká je možná. Podľa Borisa Kollára v novembri Radoslav Procházka povedal, že si zobral úver, ktorý garantuje celým svojim majetkom, volebnými preferenciami a výsledkom vo voľbách. Vedenie strany Sme rodina rokovalo v Prahe za účasti Borisa Kollára s predstaviteľmi Fio banky.

Podľa predsedu tejto strany „predstavitelia banky nám povedali, že je potrebná istá forma zabezpečenia mimo pohľadávky zo štátu. Nemusi to byť štatút strany. Môže to byť niekto, koho nie je vidieť, ale ovláda tú stranu“. Podľa Borisa Kollára sa v Prahe pýtali aj na preferencie Smeru-SD, či by dostali úver vo výške súčasných preferencií okolo štyridsať percent. Odpoveď bankárov podľa neho bola, že na samotné preferencie úver neposkytujú. „Procházka úver negarantuje ani celým

svojím majetkom, ani preferenciami. Ďalšie klamstvo Radoslava Procházku. Radoslav Procházka je niekým ovládaný,“ vyhlásil na tlačovej konferencii Boris Kollár.

■ ZÁHADNÉ ÚVERY

Prvú pôžičku osemstatisíc eur si strana Radoslava Procházku Sieť vzala v septembri 2014. Predseda strany ručil (podľa vlastných medializovaných vyjadrení) svojimi pozemkami, ktoré sa nachádzajú mimo obcí v okresoch Liptovský

Mikuláš a Komárno. Z dostupných informácií je tiež zrejme, že v roku 2015 strana Sieť rozšírila úver o ďalší milión, ktorý použila najmä na financovanie predvolebnej kampane. Išlo o dodatok k pôvodnej zmluve, ktorým sa zvýšila suma úveru. Tá je teraz 1,8 milióna eura. Banka má (mať) v zálohe tie isté pozemky. Radoslav Procházka ako štatutárny zástupca strany ručí svojimi nehnuteľnosťami, ktoré sa nachádzajú vo Vyšnej Boci v okrese Liptovský Mikuláš a Bátorových

Boris KOLLÁR začína prítvrdzovať.

Kosihách v okrese Komárno. Okrem toho strana úver kryje príspevkom od štátu, ktorý ešte len dostane po budúročných parlamentných voľbách. Aspoň tak zdôvodňujú úver jej predstavitelia médiám a verejnosti. Podľa predstavitel' SME RODINA Borisa Kollára však výpis z katastra nehnuteľností hovorí, že na prospech Fio banky, v ktorej Sieť

získala úver, neexistuje nijaká vinulácia. „Je to teda prvé klamstvo pána Procházku, lebo neručí celým svojim majetkom,“ tvrdí verejne Boris Kollár.

Podľa webového portálu Demagóg.sk, ktorý sleduje, analyzuje a vyhodnocuje výroky aktívnych politikov, Radoslav Procházka sa zo 162 zaznamenaných výrokov pred verejnosťou vyjadril jednoznačne pravdivo v sedemnástich prípadoch, jednoznačne nepravdivo v trinástich, zavádzal tridsaťkrát a zvyšok portál nedokázal overiť. Internetová stránka ešte nesledovala politické vyjadrenia Borisa Kollára, keďže do aktívnej politiky vstúpil iba nedávno.

■ NA OSTRIE NOŽA

Sieť aj Sme rodina lovia voličské hlasy vo veľmi podobnom, ak nie v tom istom košari. Preto sa dá očakávať, že ich súperenie na ostrie noža prinesie oveľa viac zaujímavých informácií z pozadia politiky na Slovensku.

Podvodníci sú vynachádzaví – najnovšie vraj vyplácajú výhry v lotérii Polícia upozorňuje na zlodejské praktiky

Ivan BROŽÍK – Ilustračné foto: internet

Prípady trestnej činnosti, keď zloději zneužili dôverčivosť seniorov, pribúdajú. Polícia preto znova varuje, aby neotvárali príbytky neznámym osobám, nedávali im peniaze a všetko si najskôr overili. Niekoľko rád pre vás v záujme pomôcť pripravila aj redakcia SNN.

Obete podvodníkov pribúda – aj práce pre zásahové policajné hliadky.

Podvodníci si vždy vyberú fyzicky slabšiu obeť, najmä osoby skôr narodené s obmedzenou pohyblivosťou. Aj preto by takíto ľudia nemali sami, bez spoločnosti suseda, známeho alebo niekoho z rodiny, vôbec komunikovať s im neznámymi osobami. Ak im niekto telefonuje a predstiera, že je z rodiny alebo rodinný priateľ, nie je hanbou dať mu niekoľko kontrolných otázok. Obyčajne už počas nich sa podvodník zľakne a takáto ostražitosť ho odradí od pokračovania v jeho podvode.

■ OBETE ZLODEJOV

Polícia upozorňuje, že zloději a podvodníci si vyberajú obeť spomedzi starších ľudí, využívajú ich dobroprajnosť, dôverčivosť a bezbranosť. Seniorom preto odporúča,

aby zvýšili obozretnosť, ak ich akákoľvek osoba telefonicky požiada o požičanie peňazí a overili si situáciu u ďalších blízkych. „Seniorom odporúčame, aby si overili, či naozaj volá ich príbuzný a neverili výhovorkám osobe v telefóne, že má iný hlas preto, že je chorá,“ apeluje policajný hovorca Michal Szeiff.

■ VAROVANIA POLÍCIE

Stále platí najlepšia rada – nikdy by seniory nemali sami otvárať svoje byty či dvere do vlastných domov cudzím osobám. Poštára či poštaru poznajú, ak však prichádza neznáma osoba v uniforme poštaru, lepšie je pýtať si najskôr preukaz zamestnanca. Alebo neotvoriť, kým nepride aj ďalší prítomný člen rodiny či obyvateľ bytu. Rozhodne by skôr narodení nemali otvárať osobám, ktoré im „výhodne“ ponúkajú na predaj rôznych tovarov alebo ich uisťujú, že prišli vyplatiť výhru v lotérii či zvýšiť dôchodok, upozorňuje ďalej polícia.

„Aby rovnako odmietli ponúkanú službu pracovníkov plynárni, elektrárni, vodárni, poisťovní či iných inštitúcií, ktorí sa bez ohľadovania a predloženia odborných preukazov snažia vykonať rôzne činnosti,“ vystríha hovorca. Pra-

covníci chcú napríklad urobiť odpis plynu či vyplatiť preplatok za vodu, hoci vyplácanie týchto preplatkov sa v domácnostiach nevykonáva.

Najlepšie je v takomto prípade zapamätať si, že pracovníci energetických závodov, plynárni či vodárni vždy vopred avizujú návštevu či už v obecných rozhlasoch, alebo oznámením na vchodových dverách.

■ VOLAŤ ČÍSLO 112

Dôchodcovia neraz podľahnú falošnej hre na emócie, hoci v tej najlepšej viere. „Napríklad hovoria o vážnej dopravnej nehode, pri ktorej sa ťažko zranil ich príbuzný. Tvrdia, že peniaze potrebujú na zaplatenie operácie, nemajú však eurá, len inú menu, a preto im ako zábezpeku nechajú v taške inú menu,“ vysvetlil hovorca Michal Szeiff s tým, že sľubujú požičané peniaze doniesť. To sa však nikdy nestane.

Seniory tiež nemajú podpisovať bez konzultácie s príbuznými alebo s právnikmi dokumenty s osobami, ktoré nepoznajú. Pre všetky prípady je veľmi dobré mať na viditeľnom mieste napísané aspoň číslo 112, na ktoré si v panike človek často nedokáže spomenúť. V oprávnenom prípade treba okamžite volať kvalifikovanú pomoc.

VŠIMLI SME SI

Zdá sa, že takmer nekonečná debata o tom, či a do akej miery má právo zamestnávateľ sledovať mailovú korešpondenciu svojho zamestnanca alebo jeho aktivity na sociálnych sieťach, ktoré usku-točňuje na zariadení vo vlastníctve zamestnávateľa, je skončená.

Zamestnávateľ má tiež právo

Zamestnávateľ toto právo jednoznačne má! Udelil mu ho svojim rozhodnutím Európsky súd pre ľudské práva (ESLP). Nedávno totiž v pomere hlasov sudcov sedem ku jednému rozhodol o tom, že zamestnávateľ má právo kontrolovať, či zamestnanec riadne vykonáva svoju prácu a či využíva pre ňu určený pracovný čas. Súd zároveň naznačil, že toto právo zamestnávateľa by malo byť vyjadrené aj v pracovnom poriadku, s ktorým zamestnanec vyslovuje písomný súhlas pri vstupe do zamestnania.

Sudcovia však tiež upozornili, že pri takejto politike zamestnávateľa je nevyhnutné ochrániť zamestnanca pred svojvoľným špehovaním a jasne definovať, aké informácie môže zamestnávateľ získavať a akým spôsobom. Rozhodnutie súdu je záväzné pre všetky krajiny, ktoré ratifikovali Európsky dohovor o ľudských právach. Patrí medzi ne aj Slovenská republika.

Zamestnanec má niekoľko možností, ak naďalej z nejakých súkromných a dôverných dôvodov potrebuje aj počas pracovného času „fungovať“ na sociálnych sieťach či bez rizika sankcií si vybaviť korešpondenciu v sieti elektronickej pošty. Môže používať technicky vyhovujúci mobilný prístroj, samozrejme vlastný, s vlastným dátovým pripojením tak, aby nenarušil pracovný poriadok zamestnávateľa v iných kapitolách, napríklad nevyužitím pracovného času. Teda má na to pracovnú prestávku, ktorú môže využiť, ako chce.

Môže tiež pracovať s vlastným prenosným počítačom na vlastnej dátovej sieti. V každom prípade, viesť súkromnú korešpondenciu či komunikovať na sociálnych sieťach na firemnom zariadení sa v pracovnom čase nesmie. Inak sa dopúšťa prehršku proti pracovnej disciplíne.

(ib)

Nový akčný plán má predchádzať rasizmu, xenofóbii či antisemitizmu Eurobarometer nás opäť pranieruje

Cieľom spomínaného plánu, ktorý prijala vláda pred niekoľkými dňami, je predchádzať vzniku predsudkov, stereotypov a nenávistných prejavov podmienených národnosťou, rasovou, etnickou, náboženskou a inou podobnou neznášanlivosťou, ako aj zabrániť vzniku a šíreniu postojov a aktivít smerujúcich k podpore rasizmu, xenofóbie a ostatných foriem intolerancie.

Výsledky prieskumu verejnej mienky Eurobarometer z októbra 2015, ktorý bol zameraný na otázky diskriminácie a intolerancie, poukázali podľa nášho ministerstva vnútra na „vysokú mieru odmietania etnických a náboženských menšín obyvateľmi Slovenska, v mnohých prípadoch najvyššiu spomedzi všetkých členských krajín Európskej únie“.

Programový dokument rozmieňa na drobné Celoštátnu stratégiu ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike, ktorú prijala vláda vo februári 2015. Názov „stratégia“ vláda pred niekoľkými dňami nahradila pomenovaním Akčný plán predchádzania a eliminácie rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie na roky 2016 – 2018. Niektorí aktivisti však dodnes odmietajú takýto dokument. Žiadajú uplatňovať nové ľudské práva, ktoré však budú popierať tie univerzálne.

Akčný plán pripravilo Ministerstvo vnútra SR. Pritom Slovensko už v minulosti malo viacero, ak nie množstvo podobných strategických dokumentov zameraných na určité skupiny obyvateľstva. „Napriek existencii všetkých legislatívnych predpisov a nelegislatívnych opatrení ich uplatňovanie v praxi, a tým reálny

výkon práva na ochranu života, zdravia a dôstojnosti pred nenávisťou podmienenou príslušnosťou k určitej

ČO INÍ NEPIŠU

skupinovej charakteristike je stále značne vzdialené od ideálu,“ konštatuje v schválenom materiáli rezort.

Podľa tohto prieskumu „len necelá polovica obyvateľov Slovenska (48 percent) by bola uzročená

s tým, ak by mal byť ich spolupracovníkom černocho. V prípade spolupracovníka z Ázie je to 49 percent. V oboch prípadoch ide o najnižšiu mieru v Európskej únii“, odkazuje akčný plán na spomínaný Eurobarometer. „V prípade Židov to bolo len 57 percent (opäť najnižšia miera v rámci EÚ) a v prípade moslimov 37 percent (druhý najnižší výsledok v európskom spoločenstve).“

Podobne vysoká miera odmietania bola prítomná aj v prípade súhlasu s tým, ak by si deti obyvateľov Slovenska našli partnera iného vierovyznania. V prípade židov a budhistov vykazovali obyvatelia Slovenska najnižšiu mieru akceptácie takéhoto vzťahu v rámci Európskej únie – len 36 percent u židov a 29 percent u budhistov. V prípade moslimov to bolo dokonca len 16 percent.

Štát si podľa medializovaných vyhlásení v súvislosti s akčným plánom popri cieľi predchádzať vzniku predsudkov, stereotypov a nenávistných prejavov zadáva aj úlohu zabrániť vzniku a šíreniu postojov a aktivít smerujúcich k podpore rasizmu, xenofóbie a ostatných foriem intolerancie.

Ján ČERNÝ
Foto: archív SNN

Smer má teraz na výber

Eva ZELENAYOVÁ

Nie je to tak dávno, čo verejnosť ohromila informácia o riadenom znižovaní populácie prostredníctvom očkovania. Aj náhle objavenie sa rozličných pandémie sa pripisuje rovnakým cieľom. No aby sa na zničenie celej jednej civilizácie použila iná „metóda“, je priam desivá predstava. Po vyvolaní imigračnej krízy v Európe, z jej priebehu a následkov sa nedá poprieť rovnaký úmysel.

Prílev imigrantov od minulého roku skôr pripomína cunami než ustráchané ilegálne prekračovanie hraníc utečencami. Je intenzívny, nezastaviteľný a čo je najhoršie, akceptovaný politikmi Európskej únie. Preplnené Nemecko, Švédsko a Nórsko už vysielajú signál, že ďalších utečencov neprijmú. Pribúdajú štáty Únie, ktoré znovu zavádzajú kon-

troly na svojich hraniciach. Aj náš bezprostredný sused Rakúsko. Pomaly sa verejnosť dozvedá o správaní sa hostí na našom kontinente, a nie sú to radostné vyhladky. Mnoho znásilnených žien, sexuálne násilie v Kolíne nad Rýnom strhli masku mlčanlivosti o brutalite islamistov. Nemeckí policajti priznali, že už roky čelia takýmto problémom.

Nie všetky štáty EÚ však na situáciu s imigrantmi rezignovali. Najmä Maďarsko zvolilo individuálny prístup, keď zlyhala ochrana vonkajšej schengenskej hranice. Slovensko tiež po masových vystúpeniach občanov odmietlo kvóty na privedenie imigrantov a po voľbách sa spamätali aj Poliaci. Lenže zápas proti genocíde kresťanskej Európy nie je ani v týchto krajinách vybojovaný. Samovražedná politika Bruselu

nachádza živnú pôdu medzi politickými stranami aj na Slovensku. A dá sa povedať, že spomedzi parlamentných strán len Smer-SD a SaS jasne deklarujú nepoddajnosť voči diktátu Únie v tomto

KOMENTÁR

smere. Ostatné naopak kritizujú Smer, že svojou imigračnou politikou poškodzuje Slovensko.

Najmä KDĽH sa usiluje predstaviť ako alternatívna vládna strana voči Smeru. Na popradskom štarte predvolebnej kampane Ján Figel uviedol, že KDĽH sa uchádza o mandát s cieľom zostaviť zodpovednú a stabilnú vládu. „Nie sme najlepší, ale široko-ďaleko lepších nenájdete,“ sebavedome vyhlásil líder hnutia, používajúc reklamný slogan pekárrenskej firmy ILaS

z východu republiky. A zdôraznil, že KDĽH je pripravené prevziať zodpovednosť za ktorýkoľvek sociálny, hospodársky či silový rezort. Ibaže vo svojom vystúpení sa nedotkol zahraničnej politiky, ktorá je v súčasnosti vari najdôležitejšia. Ani utečeneckej krízy, akoby nejstvovala a nerámcovala politiku vo všetkých štátoch Európskej únie. Figel tvrdo napadol Smer za dvojčifernú nezamestnanosť a sociálne balíčky. Povedal, že sú potvrdením zlyhania a karikatúrou sociálneho štátu. Bez jasného deklarovania prístupu k utečeneckej kríze sa však akákoľvek kritika vlády miňa účinku. Pre koho chce Figel pripraviť sociálny štát?

Pre niektorých politikov by však bolo lepšie, keby neboli v centre pozornosti médií, ako napríklad líder Siete Radoslav Procházka. Ani najlepší fiškál sa nevymotá so cťou z pavučiny vlastných výmyslov. A prihodilo sa aj Procházkovi, že sa „nedopatrením“ dopustil nežiaduceho výroku. Povedal, že by išiel do koalície aj so Smerom, ak by Smer splnil dve podmienky. Lebo pre Sieť „je kľúčové, aby sme presadili hmotnú

zodpovednosť politikov a zákaz schránkových firiem“. Pravda, odozva bola ohromná. Matovič to pripísal Procházkovej DNA a Kaník priznal, že o povolebnej spolupráci so Smerom snívajú všetci, len o tom verejne nehovorí. Procházka po negatívnej reakcii vlastných funkcionárov strany svoje slová zobrať späť. Spoluprácu so Smerom nevyhlásila ani strana SKOK, ktorá sa na bilbordoch prezentuje láskou k Slovensku, aj cez zuby. U Juraja Miškova sotva ide o plesové prerieknutie, lebo zámer strany prezentoval na tlačovej konferencii.

Stalo sa súčasťou slovenskej politiky, že pred voľbami vznikla nejaká protestná strana, naklonená zmene vlády. Či to bola SOP, ANO alebo SaS, vždy po voľbách sa stali tou stranou, ktorá umožnila vznik koalície a tej národno-štátne záujmy nikdy neboli prvoradé. V súčasnosti však médiá podobnú stranu neobjavili. Alebo nejstúvajú, alebo jej program nevyhovuje celému politickému spektru, a preto azda iba občanom. A ako pozorujeme v okolitých štátoch, práve to môže byť problém.

Zrazu si všimli, že sme tu

Ivan BROŽÍK

Opakuje sa to každé štyri roky. Niekedy aj častejšie, ak sú predčasné voľby. Zas sme, existujeme, opäť nás potrebujú. Lebo bez nás by mnohí boli iba úbohí nuly. Keď ich zvolíme, mnohí tými nulami aj zostanú, ale nulami dobre platenými. A to sa už oplatí preto niečo urobiť. Napríklad chcieť práve náš hlas.

Čudoval by som sa terajšej vládnej strane, ak by pristúpila na koketovanie s politickými trasorítkami, ktoré ju v parlamente celé štyri roky urážali, zosmiešňovali a inak rozkladali, a teraz pár dní pred voľbami zrazu voličom i sociálnym demokratom odkazujú, že veď oni by s nimi celkom radi, a prečo nie...? Samozrejme, že by radi. Veď opäť ide o celkom slušný príjem a najmä o nekresťanské „bočáky“. Tých lieta v politike oveľa viac, načo

niečo zakrývať. Rebričky korupcie majú svoju výpovednú hodnotu.

Ak si niekto myslí, že vo voľbách ide o občana Fera či Jana alebo občianku Annu či Máriu, veľmi sa mylí. Vôbec nejde o občana. Aspoň v tých našich končinách to neplatí

POZNÁMKA

už najmenej dvadsaťšesť rokov „po“, práve tak ako desiatky rokov „pred“.

Áno, teraz mnohí z nás majú chvíľkový pocit, že sme. Nepodľahnime mu. Nepodľahnime tomu, čo nám navrávajú – doslova vtikajú, veď inak s nami nehovorí – z veľkoplošných plagátov. Nepodľahnime zrazu priateľstvu politikov na sociálnych sieťach, ktorí v medzivolebnom období neodpovedia, ani keby sme pred nimi kľáčali na kolenách. Iba ak s nejakým balíčkom zabaleným

– no budme invenční, v papieri na pečenie.

Do poštových schránok nám opäť začínajú doručovať rovnako vyzerajúce listy ako pred štyrmi rokmi. A v nich – aká potecha – aj neobľúbení politici, ba i takí, ktorých vyslovene nemusíme, zrazu stoja o naše priateľstvo. A v ponukách na tú priazeň odosielateľa od minulých volieb nezmenili celé súvetia či odseky. Neponúkajú nič nové. Až natoľko na nás v skutočnosti kašľú.

Po každom zverejnení výsledkov predvolebných prieskumov a preferencií sa z politického prostredia ozývajú hysterické pokriky. Bez ohľadu na politickú stranu či prieskumnú agentúru. Bez ohľadu na to, že práve v tom prieskume sme sa vyjadrovali my. Tým „podkvorovým“ sa nepáči, ako sme sa vyjadřili. Ako sa im potom môžeme v budúcnosti páčiť my ako občania?

Zrazu teda existujeme. Je to dobrý pocit – taký, čo dvíha človekovi ego. Namýšľame si, že sme dôležití, že môžeme rozhodovať. Ale to je iba fikcia. Povedali vám niektorí politici naozaj konkrétne s kým a prečo spolu po voľbách a s kým a prečo nie? Ani vám to nepovedia, kým si sami medzi sebou nerozdelia karty tak, aby sa im štyri roky dobre hralo a najmä stále vyhrávalo.

Dobre, možno nie je všetko až také čierne a negativistické. Možno je niečo aj úprimné. Aspoň ako predstavy v ponuke. Práve preto my, ktorí sme potrební iba raz za štyri roky, musíme naozaj kvalitne bilancovať. Čaká nás inventúra, ktorá je pre nás mimoriadne dôležitá. Pre nás živnostníkov, vedcov, zdravotné sestry, učiteľov, lekárov, vodičov v nákladnej doprave, pre nás dôchodcov, pre každého z nás. Obzrime sa, o koľko sme dostali pridané na mzdách, čo sme si mohli dovoliť, či sme boli na dovolenke, v divadle, v kine. Koľko sme nabrali pôžičiek a čo všetko musíme splatiť. Ekonomike sa na Slovensku darilo. Tak by sa malo aj nám, nie?

Veď my sme stále..., nielen v týždňoch pred voľbami.

AKO BOLO, ČO BOLO

Pred dvomi rokmi sme si pripomenuli 75. výročie prvej slovenskej štátnosti. V ružinovskom Dome kultúry vystúpili historici. Politicky korektní novinári nepísali o ich prejavoch, ale posielali demarše či skôr udania ich zamestnávateľom, že si ich zamestnanci dovolili vystúpiť na takomto podujatí. Napadli starostu mestskej časti, že spomienku nezakázal a sám sa nej osobne zúčastnil. V štýle eštechých vyšetrovateľov pátrali, kto a koľko zaplatil za prenájom sály a chceli vidieť účtenku.

Historici Vojtech Kárpáty a Martin Lacko zostavili pamätnicu zo spomienkových akademii v Bratislave a v Košiciach z 13. a 14. marca 2014 s názvom Samostatnosť Slovenska 75 rokov. Sú v nej príhovory organizátorov – Jozefa Šimonoviča, Pavla Stana, Jozefa Mižáka a referáty Martina Lacka, Vojtecha Kárpátého a Jána Liteckého Švedu. Čitateľovi prináša záznamy z kroník o oslavách vzniku štátu v Nitre, Senici, vo Zvolene, v Prievidzi, Prešove, Smižanoch, Bánovciach

nad Ondavou, Rači, Cimennej, Bytči a Čadci.

Knižku oživilí básne Rudolfa Dilonga, Andreja Žarnova, Ignáca Grebáča Orlova, Jána Kostru, Svetoslava Veigla, Júliusa Zborovjána, Gorazda Zvonického a ďalších. Medzi oslavovateľmi novej štát-

Na neho nadväzuje Marián Tkáč, ktorý uvažuje, čo by Slovákovi čakalo, ak by Slovenský snem nevyhlásil samostatnosť a naše územie by sa rozpadlo medzi Maďarsko, Poľsko a Nemecko.

„Musíme otvorene povedať, že Slovenský štát zachránil

všetko, čo sa za vojny v Slovenskej republike robilo. Bolo by to preberanie komunistických a čechoslováckych kritérií a popieranie objektívneho zhodnotenia doby.“

„Kto z nás by mal niečo spoločné s nacistami. Pokladali sme ich za neopohanský

inak posudzujú nepriateľa ako zblízka a mnoho ráz pripisujú malým národom také úlohy ako veľmociam, pravda, len keď ide o ich kožu.“

Publikácia osloví aj tých, čo o dejinách veľa nevedia. Pri Budayovej myšlienke sa núka analógia so súčasnosťou. Vodka jedna z európskych veľmocí pozve masy utečencov a iniciuje imigrantskú krízu. Šéfovia „veľmocí“ pritakávajú. V hostiteľských štátoch silnejú getá, v ktorých neplatia európske zákony. Pôvodní obyvatelia sú čoraz nespokojnejší. Asi rozmýšľajú podobne ako Václav Klaus v knihe Stěhování národů – Stručný manuál k pochopení současné migrační krize, že možnosť integrácie miliónov moslimov do európskej spoločnosti je mizivá. Neprichádzajú preto, aby sa stali Nemcami, Francúzmi, Čechmi či Švédmi. Chcú pokračovať v doterajšom spôsobe života.

Európska únia sa svojou neschopnosťou strážiť hranice mení na akúsi Európsku múmiu. „Veľmocí“ z krízy obviňujú štáty, čo odmietajú prijímať kvóty zväčša neprispôbových imigrantov.

Nad výrokom starého Budaya

Peter VALO

nosti nechýbal ani Laco Novomeský, ktorý si zaveršoval: „Národy klesali v prach a ríše zrútili sa// on ako podmaniteľ nad brázdami chodí, //po hrsti seje hrst' a to je jeho múdrosť, že semä zasiaté zas vzkličí do úrody.“

Sú tu aj názory dobových osobností. „Slovenský štát sa zrodil ako jediná možnosť záchrany a jestvovania slovenského národa a jeho svojského života,“ povedal Jozef Kirschbaum.

slovenský národ pred rozdeľením a pred maďarskou okupáciou,“ napísal neskôr profesor ekonomiky v USA Eugen Löbl. „Slovenský národ a jeho zodpovední politici priviedli Slovenský štát k obdivuhodným úspechom. Bol to šikovný spôsob, ako vedieť využiť situáciu pre seba. Bolo malým zázrakom, čo vedeli Slováci v tomto mocenskom Hitlerovom ohrození vyťažiť pre seba. Dokázali tým svoju vyspelosť. To treba uznať a nemožno paušálne zatracovať

smer a takí aj sú,“ povedal v roku 1939 jeden z popredných ľudákov Jozef Buday. Autori zborníka ho citujú: „Ako padli všetky diktátorské režimy, padne i režim Hitlerov. O tom niet pochybnosti. Otázka je len, či to, že sme sa dostali pod politický vplyv Nemecka v tejto osudovej chvíli, uznajú aj tí, ktorí mali možnosť, vojsko a zbrane brániť Hitlerom napadnuté Rakúsko a zastaviť ho na ďalšom postupe? Bojím sa, že ľudia zďaleka celkom

SEBAOBRAHA

Slovenská informačná služba (SIS), policajný zbor aj colná správa – to sú štátne inštitúcie, ktoré majú právo po schválení príslušnými orgánmi odpočúvať podozrivé, resp. sledované osoby či skupiny osôb. Majú na to odpočúvací systém, ktorého plné využitie si vyžaduje aj spoluprácu všetkých operátorov s pôsobnosťou na území Slovenska a vlastnými telefónnymi ústredňami. Systém tiež umožňuje monitorovanie internetových komunikačných služieb, ako napríklad Skype, Facebook, Google Hangouts a ďalšie.

Odpočúvajte v pokoji!

Monitorovaniu technológiu dodala na Slovensko izraelská spoločnosť Verint ešte v roku 2011 počas bývalej vlády Ivety Radičovej. Funkciu ministra vnútra vtedy zastával Daniel Lipšic. Jeho blízkych spolupracovníkov chceli obviňovať z údajného „porušovania povinností pri správe cudzieho majetku“. Vec sa napokon neskončila pred súdom, lebo prokuratúra podanie zrušila. Odpočúvací hardvér ležal dlhé roky v sklade aj pre chýbajúce komponenty, ktoré rezort vnútra už pod ministrom Róbertom Kaliňákom musel dokúpiť. V septembri 2014 ministerstvo vnútra vyhlásilo, že systém patril v čase obstarávania k najlepším na trhu.

Na Slovensku pôsobí viac než tisíc rôznych prevádzkovateľov telekomunikačných služieb. Každý z nich má podľa zákona povinnosť nainštalovať odpočúvací systém. Štát na to vyzval štyroch mobilných operátorov, s ktorými spoločnosťami celkovo podpísal zmluvu, nie je známe vzhľadom na verejnosti neprístupné utajované skutočnosti. Zo strany štátu je systém napojený na server a terminál, kde sa nastaví telefónne číslo a aktivuje sa odpočúvanie. Aby monitorovanie fungovalo, telekomunikační operátori zároveň museli podľa zákona nainštalovať do svojich ústrední segmenty na spojenie s odpočúvacím systémom.

Aj monitorovanie ľudí však musí byť monitorované. Preto má parlament od januára prostredníctvom svojej komisie posilnenú právomoc pri dohlade nad používaním informačno-technických prostriedkov (ITP). Nové pravidlá prináša zákon o ochrane súkromia pred neoprávneným použitím ITP, ktorý schválili poslanci NR SR. V osemčlennej komisii sú šiesti členovia nominovaní Osobitným kontrolným výborom NR SR na kontrolu činnosti SIS, Osobitným kontrolným výborom NR SR na kontrolu činnosti Vojenského spravodajstva a Výborom NR SR pre obranu a bezpečnosť. Traja členovia komisie sú zástupcovia vládnej strany, traja sú z opozície a aj predseda komisie by mal byť z opozície. Ďalších dvoch členov volí plénum parlamentu.

Členovia komisie budú kontrolovať používanie ITP najmenej raz ročne alebo kedykoľvek z vlastného podnetu, z iniciatívy niektorého zo spomenutých parlamentných výborov alebo aj z podnetu občana. Parlamentná komisia sa pri kontrole používania ITP dostane do objektov štátnych orgánov aj do osobitej listinnej evidencie, ktorá obsahuje údaje o použití informačno-technických prostriedkov orgánmi štátu. Výkonom parlamentnej kontroly používania informačno-technických prostriedkov nesmie byť dotknuté právo každého jednotlivca na súdnu a inú právnu ochranu. Otázkou je, ako budú môcť členovia komisie zabrániť úniku informácií o utajovaných skutočnostiach alebo o súkromí občanov.

Robert LANDIS

Lukáš MACHALA, činník SZLH, o dani medzi mantinelmi aj mimo nich S národným dresom sa nekalkuluje

Zhovárал sa Maroš SMOLEC – Foto: archiv (Im)

Lukáš MACHALA je nový člen Výkonného výboru Slovenského zväzu ľadového hokeja. Dlhodobu pracuje pre hokejovú mládež v Bratislave-Petržalke, kde sa rozhodujúcim spôsobom zaslúžil o vznik nového hokejového klubu i štadióna. Na búrlivom vlnajšom kongrese, ktorý ho katapultoval do najvyšších riadiacich funkcií zväzu, sa postavil za jeho doterajšie vedenie. Pred blížiacim sa vrcholom hokejovej sezóny sme boli zvedaví na jeho postoje a názory, ako dostať náš populárny šport zo závozu.

• Slovenský hokej je evidentne v kríze, o čom svedčia výsledky nášho seniorského A-mužstva na ostatných MS i na prípravných turnajoch. Kde je príčina?

Seniorská reprezentácia potrebuje generačnú výmenu. Svetový hokej dnes hrajú vo výberoch iných štátov hokejisti s vekovým priemerom dvadsaťtri rokov, u nás to je za posledné sezóny priemer dvadsaťosem rokov. V národnom výbere chýba väčšia konkurencia. Prilíš sa spoliehame na hráčov zo zahraničných súťaží, že urobia na majstrovstvách sveta nejaký zázrak. Tiež mám dlhší čas pocit, že nie všetci hráči nominovaní do seniorskej reprezentácie odvádzajú v národnom drese sto-percentný výkon. Bol som na mnohých vrcholných podujatiach a sledoval som pozorne našich hráčov nielen počas zápasov, ale aj mimo nich. Niektorí akoby prišli len z povinnosti, aby si zlepšili postavenie v hokejom bodovaní a aby ich agenti mohli umiestniť do lepšej súťaže s výhodnejšou zmluvou. Rozumiem tomu, že je to ich chleba, ale s národným dresom sa nekalkuluje! Je to svätá česť a povinnosť každého slovenského hokejistu!

Druhá strana mince je systematická práca na zlepšení slovenskej extraligy, aby dodávala do reprezentácie nových kvalitných hráčov. Tým prispieje k vytvoreniu širšieho reprezentačného výberu. Zdeno Ciger ako nový tréner ide podľa mňa dobrou cestou. Vyberá perspektívnych hráčov najmä zo slovenskej a z českej extraligy a nebojí sa nominovať úplných nováčikov. Je zásadový a jeho koncepcia zohľadňuje prvky moderného hokeja s typicky slovenskou hokejovou mentalitou. Mne sa jeho práca páči a držím mu palce!

• Popri slabších výsledkoch slovenského hokeju nepomáhal ani spor medzi terajšími predstaviteľmi SZLH a vyše pol stovkou popredných hráčov pod vedením Michala

Handzuša. Aktuálnou dohodou sa pravdepodobne zažehnal bojkot reprezentácie najlepšimi hráčmi. Ako to vidíte vy, prečo až takéto nezhody?

Uprimne povedané, nerozumiem tejto kampani od začiatku. Neviem, prečo sa nespokojní hráči neozvali povedzme už po zbabraných domácich majstrovstvách sveta v roku 2011. Vtedy bol podľa mňa väčší dôvod na kritiku. Ale to by si museli vstúpiť do svedomia aj oni... Mnohí zo štrajkujúcich hráčov sú na sklunku kariéry. Zrejme sa chcú niekde zaradiť v rámci hokejového hnutia a iný spôsob nenašli. Osobne mi je veľmi ľúto, že sa hokej a najmä štátna reprezentácia stali rukojemníkmi v tejto kauze. Na nezhody sa však treba opýtať konkrétne päťdesiatky hráčov a na druhej strane aj prezidenta zväzu Igora Nemečka. Ako funkcionár zväzu som prišiel pomôcť slovenskému hokeju bez prepojenia na jednu či druhú stranu. Pre mňa je dôležitý slovenský hokej, nie tento spor.

• Ako vníma problémy v slovenskom seniorskom hokeji naša hokejová mládež? Pracujete s deťmi, zaujíma ich to alebo je pre nich hra to najdôležitejšie?

Mladí slovenskí hokejisti majú plagáty štrajkujúcich hráčov vylepené doma vo svojich izbách a berú ich ako svoje hokejové vzory. Môžem na sto percent hovoriť len za našich mladých hráčov z Petržalky. U nás samotný štrajk ani spory so zväzom „mládežníci“ nijako osobitne neprežívajú. Zaujímajú sa najmä o svoj hokejový rast a o reprezentáciu svojho klubu v žiackych a mládežníckych súťažiach. A to je podľa mňa v poriadku.

• Ako vidíte budúcnosť slovenského hokeja?

Slovenský hokej je na rázcestí. Buď dostane nový impulz a vráti sa do užšej svetovej špičky – teda do tzv. silnej sedmičky, alebo padne ešte

L. MACHALA o hokejovom zákulisí.

hlbšie a bude stagnovať. Osobne som optimista, aj keď s veľmi realistickým pohľadom. V najbližších mesiacoch bude všetko závisieť najmä od vôle členov zväzu – teda samotných hokejových klubov a ich predstaviteľov, akou cestou sa chcú vybrať...

V slovenskom hokeji pracuje veľa šikovných a oddaných ľudí. V hokejovom hnutí však cítim akýsi syndróm vyhorienosti. Chýba mi tu iskra, ktorá by znovu naštartovala náš hokej. Spory a mocenské boje nám určite nepomáhajú. Verím, že novým impulzom bude schválený zákon o športe. Na základe neho musíme v hokeji poupratovať, a možno po dvadsiatich rokoch nastal čas aj na väčšie reformy. S kolegami pracujem na znení nových predpisov SZLH – chceme zmeniť stanovy, súťažný poriadok, registračný poriadok, disciplinárny poriadok a množstvo hokejových smerníc. Tu vidím spoločenskú a najmä odbornú platformu na začiatok pozitívnych zmien. Musia ju však chcieť najmä kluby, nasilu hokejové prostredie na Slovensku zlepšovať nebudeme...

• Ste členom výkonného výboru. Stojíte za súčasným vedením SZLH. Prečo?

Áno, podporujem súčasné vede-

nie. Prezident aj výkonný výbor boli regulárne zvolení členmi SZLH na riadnom kongrese podľa platných stanov. To, že sme hlasovali podľa dvadsať rokov platných stanov, nie je porušením zákona. To, že porazený kandidát nebol s voľbou spokojný, nie je tiež porušením zákona. Odvolávať sa na etiku a morálku by sa však nespokojní hráči nemali. Kde sa naučili hrať hokej? Kto im ich hokejovú kariéru umožnil? Nebol to náhodou zväz aj pod vedením pána Nemečka, za ktorého vedenia sa títo hráči nespočetnekrát zúčastňovali na reprezentačných akciách? Na základe účinkovania v reprezentácii následne získavali zaujímavé zahraničné kontrakty. Skutočnosť nie je čierno-biela, len to som chcel poznamenať.

• Veľa sa hovorí o peniazoch v športe. Ste funkcionár profesionál. Aký je váš príjem? Aký je príjem ostatných profesionálnych pracovníkov – predsedu SZLH, riaditeľa Pro-Hokeja a ďalších? Ako vnímate fakt, že predstavitelia slovenského športu – úradníci, tréneri jednotlivých asociácií, najmä však v hokeji a vo futbale, sú nadštandardne platení? Možno dostávajú aj dvadsaťkrát viac, ako je slovenský platový priemer...

Vo Výkonnom výbore SZLH pracujem zadarmo. Je to čestná funkcia. Odmenu dostanem ako predseda odborných komisií (Legislatívna, Prevod súťažných licencií), ale to sú symbolické sumy, rádoovo niekoľko sto eur za rok. Platové pomery prezidenta zväzu presne nepoznám, ale je to o niečo málo vyššie ako priemerný plat v strednom manažmente. Samotní zamestnanci SZLH majú platy štandardne ako väčšina zamestnancov na Slovensku, nijaké super platy tam nehládajte, skôr naopak! Aj preto si ich prácu veľmi vážim, keďže peniazmi sa ich aktivita vyvážiť nedá! Čo sa týka spoločnosti Pro-Hokej, a. s., tam viem len o platových pomeroch riaditeľa z médií – čo by som nechcel komentovať. Na Slovensku je niekoľko vyvolených klubov a ich funkcionárov a trénerov, ktorí v porovnaní s ostatnými zarábajú naozaj vysoké sumy. Nie je ich však veľa. V slovenskom športe je zle nastavený tok peňazí, rovnako ako v slovenskej kultúre či v iných segmentoch spoločnosti. Treba rázne a odvážne zmeniť princípy fungovania financovania športu, otvoriť ho väčšej kontrole a nastaviť podporu spravodlivejšie, nielen pre vyvolených.

O ČOM JE REČ

Mladí žurnalisti sa raz pýtali Ernesta Hemingwaya, ako to robí, keď dokáže z ničoho nič napísať poviedku, román alebo esej. Veľký literát im odpovedal asi takto: „Stačí mi jedna správna myšlienka, obalím ju „kudrlinkami“ a je z toho literatúra.“

Na tie jeho „kudrlinky“ som si občas spomenul, keď som pred rokmi preskakoval úvodníky v stránickej a odborárskej tlači. Vždy, keď sa konal nejaký zjazd strany, ktosi vybral z uznesenia krátku pasáž, obalil ju „kudrlinkami“ a bol z toho úvodník. Čo na tom, že tie frázy sa znova a znova opakovali, len poradie slov sa menilo. Netvrdím, že na zjazdoch strany sa nediali aj zaujímavé veci. Povedzme taký zjazd komunistov, na ktorom Nikita Chruščov odhalil zločiny stalinizmu... V tých časoch nebolo zaujímavejšej témy a nebolo treba ani „kudrlinkiek“ na to, čo tam odznelo. Po celom svete sa vtedy o inom ani nehovorilo a nepísalo. Menej sa už písalo o tom, čo sa udialo na inom zjazde komunistov, v roku 1938, ktorému ešte predsedal J. V. Stalin. Ani dnes sa o tom nehovorí a nepíše, aj keď už vtedy začali sovietski papaláši reagovať na čistky, ktoré zasiahli celú krajinu. S kritikou vystúpil dokonca

aj stalinista Andrej Ždanov. Niektoré pasáže z jeho prejavu, ktoré sa v týchto dňoch objavili v ruskej tlači, ma skutočne prekvapili. Celkom otvorene hovorí o škodách, ktoré čistky napáchali. Celý svet onemel v hrôze nad ich obľudnosťou. Zrazu sa zistilo, že sa takmer vytkli

lov národa“. V Kyjeve ďalší napísal na politbyro: „Som už unavený z ustavičného boja s nepriateľmi národa, prosím preto o poukaz do kúpeľov.“ Iný udavač si dokonca viedol precíznu dokumentáciu, mal v nej kolónky: veľký nepriateľ, malý nepriateľ, nepriateľ, nepriateľski...

O judášoch a judášikoch

Rudolf SLEZÁK

piliere spoločnosti – stránice a vedecko-technické kádre ostali nefunkčné, bola oslabená armáda aj mnohé dôležité inštitúcie. Začali v nich chýbať „gramotní“ ľudia, ktorí by nahradili tých, ktorých popravili alebo odviekli do gulagov. Odrazu nebolo ľudí, ktorí by po nich mohli riadiť inštitúcie, podniky, kolchozy... A pribudli aj milióny osirelých detí, ktoré stratili svojho zväziteľa. Ždanov na to poukázal, tvrdo zaútočil najmä na príliš horlivých udavačov, ktorí vraj tento stav zavinili. Uviedol aj konkrétne prípady. V archangelskej stránickej organizácii jeden horlivec napísal až stoštyridsať dva udaní na svojich kolegov a urobil z nich „nepriate-

Pripomenulo mi to istého Juraja Smatanu, ktorý u nás zverejnil na internete desiatky nepriateľských webov, ktoré vraj píše na prospech Rusov a Ruska. Reakciou na to bol tzv. Raráškov zoznam aktivistov, užitočných idiotov a trolov Západu, ktorý demaskoval nielen tohto pripáleného environmentalistu, ale aj jemu podobných na Slovensku...

Spomínam to preto, aby sme sa nenaparovali a nevyťahovali, že u nás by to nebolo možné, že naša mentalita je iná. Nevie, prečo a pre koho sa podobné zoznamy robia, no k ich autorom necítim obdiv. Oživujú praktiky, ktoré by mali byť už dávno iba v dejinách a zapadnuté prachom.

K tým gulagam ešte jedna poznámka: Za každou obeťou v nich bol nejaký udavač. Keď v sibírskych a iných koncentrákoch boli milióny trestancov, koľko miliónov bolo udavačov?

Nie, nie sme lepší, mravnejší ani charakterovo vyspelejší ako Rusi. Aj my sme mali v dejinách obdobie, za ktorého sa dnes hanbíme. Len si spomeňme na udavačov, o ktorých písal Alexander Matuška, keď na Národnom súde v Bratislave súdili gestapákov, Nemcov. Tí už utekali zo Slovenska, no stále im niekto niekoho udával. Sused suseda, že pomáhal partizánom, že im poslal do hôr kus chleba, čo kto protinemecké povedal, že sa ten či onen neteší z ich (fašistických) víťazstiev, ale predpovedá porážku Hitlera... Prítom udavač dobre vedel, že takto označeného odsudzuje na smrť. Aj za obeťami našich rodákov vždy bol nejaký horlivec alebo bezcharakterný zradca a kalkulantský...

„Nebolo už času na preverovanie, všetko sa riešilo za pochodu,“ vypovedali gestapáci. Bol to veľmi príhodný čas na vybaľovanie si účtov. Aj keď je pravda, že najväčším udavačom všetkých čias bol Judáš, netreba zabúdať, že tiež sme mali a – ako vidno – stále máme svojich judášikov. Je to škaredé slovo, no nijaký jazykovedec nevymyslel na ich označenie lepšie.

Medzinárodný klub Slovenskej republiky má za sebou dvesto podujatí Vplyvný priestor na vážne informácie

Medzinárodný klub Slovenskej republiky (MK SR), najstaršia nevládna a nezisková organizácia tohto druhu na Slovensku, má za sebou dvesto podujatí. Úspešne vstúpila v tomto roku do tretej stovky podujatí. Nečakané riziká pre slovenské predsedníctvo v Rade Európskej únie, riziká súčasného vývoja svetovej ekonomiky a „kuchyňa“, teda pohľad za kulisy procesov v Európskom parlamente – už tieto témy stretnutí MK SR hovoria samy za seba.

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet

Na čele Klubu stojí teraz skúsený diplomat, niekdajší štátny tajomník Dušan Rozbora, známy úspešnou činnosťou v zložitých európskych oblastiach. Vedenie klubu sa skladá z aktívnych predstaviteľov s dlhoročnými skúsenosťami v zahraničí z kontaktov so zahraničnými partnermi, zo špičkových odborníkov významných inštitúcií najmä z ekonomickej oblasti. Prakticky za tie roky niet u nás významnej a vplyvnej osobnosti či činiteľa, ktorý by na pôde tejto organizácie nehovoril s členmi klubu. Je to výnimočná organizácia výnimočných ľudí, vplyvný priestor pre informácie a kontakty.

■ STOVKY PODUJATÍ

Záujmom takto orientovanej verejnosti je prispieť k vytvoreniu čo najlepšieho prostredia a komunikácie okolo predsedníctva SR v Rade Európskej únie. Pripravuje sa pred parlamentnými voľbami, bude sa však konať až po nich už s novou vládou. Možno aj preto Medzinárodný klub bol prvou pôdou, kde sa v predstihu s odbornou verejnosťou po prvý raz stretol jeden z najskúsenejších a najcieľavedomejších diplomatov Ivan Korčok, štátny tajomník a splnomocnenec vlády SR pre predsedníctvo SR v Rade EÚ.

Pri historickom slovenskom

Rokovanie Medzinárodného klubu Slovenskej republiky.

rotujúcom predsedníctve v EÚ, ktoré sa začne 1. júla 2016, je dôležité aj šťastie. Predchádzajúce predsedníctva boli plne pohltené, ak nie prevalcované „neplánovanými“ krízami. Na Slovensku bude dvesto podujatí aj za účasti špičky Únie, vrcholných zasadaní rád bude pätnásť. Najmä z bezpečnostného hľadiska to bude len v Bratislave.

■ MOŽNOSŤ UKÁZAŤ SA

Lenže práve zložitá situácia umožní Slovensku preukázať svoje schopnosti pri vyjednávaní, pri sprostredkovaní medzi európskou dvadsaťosmičkou, do príspevku k tvorbe spoločného programu.

Najväčšia časť agendy je zvyčajne pokračovanie v programe, ktorý sa tvorí trojkou štátov – predchádzajúceho predsed-

nického štátu, predsedníckeho a následného – teda zahŕňa pri najmenšom období jeden a pol roka. Pokračovania programov, to je asi okolo osemdesiat percent agendy, asi dvadsať ovplyvňujú predsednícky štát. Keďže pôjde aj o revíziu rozpočtu EÚ na sedemročné obdobie, Slovensko už teraz predsedá rozpočtovému výboru a v ňom ide o hľadanie kompromisov 28 štátov. Samotný výkon predsedníctva umožňuje členskému štátu upriamiť pozornosť celej Európskej únie na otázky a témy, dôležité z pohľadu vlastných národných záujmov, resp. príslušného regiónu, a ich presadenie v rámci politik a smerovania EÚ.

■ ANALÝZY EKONOMIE

Býva už pravidlom, že medzi najpozoruhodnejšie podujatia

MK s prenikavou originalnosťou patria vystúpenia riaditeľa Ekonomického ústavu Slovenskej akadémie vied a výkonného tajomníka Medzinárodného klubu SR doc. Ing. Juraja Sipka. Na jubilejnom dvojtom stretnutí MK SR rozobral geopolitické, fiškálne a sociálne riziká a stav svetovej ekonomickej rovnováhy či finančnej stability a súvislosti s vývojom eurosystému, zóny euro. Ukázal na previazanosť jednotlivých oblastí, na fakt, že ak zlyhá jedna, odrazí sa to na všetkých ostatných. Ako príklad uviedol zlyhanie medzinárodného systému v konflikte Rusko – Ukrajina, v geopolitickom konflikte, ktorý je mimo nášho vplyvu, ale má citeľný dosah aj na nás.

Geopolitický faktor je v súčasných rizikách najdôležitejší. Podobné riziká predstavujú demografické zmeny, migrácia, šírenie chorôb, klimatické zmeny, teda ich zhoršenie. Predpovede sú nepriaznivé, patrí medzi ne hrozba nových technológií, ktoré vytvárajú novú zraniteľnosť tak pre národnú, ako aj svetovú bezpečnosť. Rozsiahle riziká predstavuje aj fiškálna kríza, prehlbujúca sa rozdiely medzi tým, že finančný a bankový sektor neslúži rozvoju reálnej ekonomiky. Nárast krízy spôsobuje nárast výdavkov na zbrojenie, kríza sa neskončila, teraz vrcholí krízou dôvery. V roku 2020 budú len tri alebo štyri štáty, ktoré budú schopné dodržať tzv. maastrichtské kritériá zadlženosti (to je max. 60 percent výšky dlhu v pomere k HDP a 3 percentá pri ročnom rozpočte štátu). Špičkový ekonomický analytik s rozsiahlou medzinárodnou skúsenosťou len zdanlivo skončil odvolaním sa na prejavy pápeža Františka a potrebu morálnej obnovy.

NA MARGO

Kontroverzná a utajovaná dohoda Transatlantické obchodné a investičné partnerstvo (TTIP) medzi Európskou úniou a USA, pripravovaná od roku 2013, vzbudila už množstvo protestov takmer vo všetkých členských štátoch EÚ. Európski ekonómovia a právnici majú oprávnené obavy z nevýhodnosti dohody v takých záležitostiach, ako sú napríklad geneticky modifikované potraviny, zníženie štandardov kvality potravín a ekologických štandardov, ochrana osobných dát, nadradenosť nadnárodných spoločností pri riešení možných sporov s členskými štátmi. Hlavným vyjednávačom za európsku stranu je Európska komisia, menovite komisárka pre obchod Cecilia Malmströmová – švédka liberálka.

Pochybnosti a výhrady

Prírodzene, protest proti TTIP prejavuje aj široká občianska verejnosť, a to podpísali petície STOP TTIP! V novembri 2015 bol prezident európskeho parlamentu Martin Schulz na návšteve v Berlíne a v blízkosti Brandenburskej brány rečnil o spoločných hodnotách EÚ. Medzi nimi však nespomenul petičné právo občanov na vyjadrenie svojho názoru. V obklopení demonštrantov prevzal Schulz od aktivistov občianskej iniciatívy petíciu s podpismi proti TTIP. Podpísalo ju 3 284 289 ľudí v dvadsiatich troch členských štátoch EÚ (z toho vyše päťstotisíc vo Veľkej Británii). Nemeckí iniciátori akcie (organizácie kampani Campact a Attack, spolok Viac demokracie a Inštitút životného prostredia v Mníchove) rozšírili petíciu do všetkých členských štátov, pričom chceli získať oficiálny status Európska občianska iniciatíva v zmysle pravidiel EÚ. Tie predpisovali získať v priebehu jedného roka v minimálne siedmich členských štátoch potrebné kvórum, ktorým je 750-násobok počtu europoslancov príslušného štátu. Organizátori petície si našli vyše päťsto partnerov v celej Európe, spojili sa do jedného zväzku a predpísané kvórum v časovom limite vysoko prekročili. Napriek tomu Európska komisia ich iniciatívu odmietla s nepresvedčivým zdôvodnením. Odporcovia dohody sa však nevzdali uznania za oficiálneho „zástupcu ľudu a jeho mienky“ a podali žalobu na Európsky súdny dvor. Doterajším výsledkom petičnej akcie je minimálne jedno vypočutie v parlamente EÚ. Zberatelia podpisov sa pripravujú predniesť miliónnásobné pochybnosti a výhrady občanov Rade Európy – kruhu hláv štátov a premiérov vlád. Ukazuje sa však, že spoločné hodnoty EÚ, ako ich prednášal prezident europarlamentu Martin Schulz, majú povážlivé trhliny.

V našich končinách sa tiež uskutočnilo viacero demonštrácií proti dohode. Dobré známe je viacnásobné a na rôznych fórach prezentované hodnotenie TTIP profesorom Ing. Petrom Staněkom, PhD., elitným ekonómom a prognostikom Ekonomického ústavu SAV, s jednoznačne negatívnym dosahom na EÚ. A aktuálne túto skutočnosť zreteľne potvrdil aj americký prezident Barack Obama vo svojom rozlúčkovom prejave (v januári 2016) o stave Únie. O TTIP v nej konštatoval, že je dôležitá pre ekonomiku USA. Pre jej výhodnosť.

Pre jednu zo strán dohody...

Ivan LUŽÁK

Poučenie z dvojakého bruselského metra pre Maďarov a Poliakov Kritika Varšavy sa týka i susedov z V4

Európska komisia začala proces monitorovania dodržiavania zásad právneho štátu a slobody médií v Poľsku. Sprevádza to búrlivá, priam vášnivá diskusia politických špičiek priamo v Bruseli. Tvrdenie o ohrození právneho štátu je dôsledok rýchlych zmien zákonov nového poľského parlamentu po víťazných voľbách. Väčšina parlamentu, vláda, ako aj poľský prezident sú z jednej strany.

Dušan D. KERNÝ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Brusel promptne reagoval na rýchle zmeny vo Varšave. Predtým síce dlho a zásadne za to isté kritizoval Budapešť, ale podobný krok voči vláde jednej strany v Maďarsku nezaviedol. Postup európskej špičky v čase krízy rozdeľuje. Problém migrácie nezmizne, nech sa hranice zatvorí kdekolvek. V Británii je už päťdesiattri percent ľudí za vystúpenie z EÚ. A bruselskí predstavitelia Tusk a Schultz majú neuveriteľne čas na rozsahom menší poľský problém. Vo verejnosti to oslabuje dôveru v ich schopnosti v ére veľkej a vleklej krízy.

■ TLAK NA JEDNOTU

Rozhodnutie Európskej komisie ukázalo, že „preverovanie“ Poľska je aj snahou udržať čo najväčšmi jednotu radov Únie. Tá má dosť starostí, aby dobre dopadlo referendum v Británii, kde sa bude zvažovať možnosť vystúpenia. Najsilnejšie štáty, ako Nemecko, čelia nevidane prudkému poklesu popularity a postavenia špičkových štátnikov, osobitne A. Merkelovej. Nie je to len následkom migračnej krízy. Ide aj o to, že štáty strednej Európy neprijali nanucovaný automatizmus prerodovania utečencov. Je to predmetom trvalého napätia. Chápe sa to ako nedostatočná schopnosť solidarity, oslabovanie súdržnosti

Únie. A v tejto veľkej kríze, ako v krízach vždy, je zachovanie súdržnosti a stability pre EÚ to kľúčové. Odrazu sme sa stali „východoeurópskymi štátmi, ktoré si musia uvedomiť, že nijaký štát EÚ si nemôže zo spoločného koláča vyberať len hrozienka“. Zrazu sa nám dôrazne pripomína, že demokracia znamená dodržiavanie právneho štátu a slobody názoru, slobody médií.

■ ROVNÝ A ROVNEJŠÍ

Všetko by to bolo v poriadku, ak by sa rovnaký meter používal aj voči Maďarsku a jeho dominantne vládnucej strane FIDESZ Viktora Orbána. Tá tiež nastúpila so zákonmi, ktoré menili zloženie ústavného súdu a pomerov v médiách. Bola síce vystavená kritike, ale V. Orbán ešte v roku 2013, a to priamo v Štrasburgu, si to vyprosil. Ohradil sa, aby Brusel zasahoval do práv Maďarov ako za čias Sovietskeho zväzu.

Predseda Európskeho parlamentu M. Schulz tentoraz vyčíta novej poľskej vláde „riadenú demokraciu podľa ruského vzoru à la Putin“. Jej postup dokonca prirovnával „k štátnemu prevratu“. Treba povedať, že Schultz je z nemeckej sociáldemokratickej SPD a uchádzal sa o post ako kandidát socialistickej, teda menšej polovice európskeho parlamentu. Kým Únia v prípade

Maďarska prakticky nič neurobila, voči Poľsku začala konať v zmysle článku 7. Prečo to v prípade Maďarska neurobila? Orbánovo Maďarsko s FIDESZ-som na čele je členom väčšinového ľudoveckého, kresťanskodemokratického zoskupenia... Porazená poľská vláda a strana, ktorá predtým katapultovala do Bruselu za „prezidenta“ Európskej únie Poliaka Tuska, patrila do toho istého zoskupenia ako Martin Schultz. Terajšia vševládna strana Právo a spravodlivosť je mimo týchto zoskupení. V tom je časť vysvetlenia. V Maďarsku je situácia oveľa dramatickejšia, napríklad pokiaľ ide o médiá. V Poľsku sa zásahy vlády týkajú verejnoprávných médií a súkromné médiá ponechávajú nedotknuté. V Maďarsku však dochádza k šikanovaniu aj súkromných médií, súkromných rozhlasových staníc.

■ BEZ ILÚZIÍ

Tlak na poľskú vládu sa zvyšuje. To podporuje jej kritikov v Poľsku. Lenže aj tu vidno rozdiel medzi oboma krajinami a politickými pomermi v nich. V Poľsku sa demonštruje, v Maďarsku nie. V Maďarsku kritika, tlak euroinštitúcií nijakým spôsobom nemajú vplyv na početné demonštrácie ako v Poľsku. V Poľsku sa zaviedol mechanizmus monitorovania, ktorý na jednej strane vytvára

tlak na vládu a na strane druhej priamo povzbudzuje tých, ktorí proti nej demonštrujú. Do Bruselu, do jamy levovej, vyrazil poľský prezident a predsedníčka vlády. Aké pomery a aká atmosféra okolo zavedenia monitorovania panujú, azda najlepšie dokladá dementi samotného prezidenta Európskej rady Donalda Tuska. Ten rázne poprel, že by išlo o bruselské sprisahanie proti Poľsku, inými slovami proti terajšej víťaznej politickej strane. Pohľad do takejto bruselskej kuchyne dáva poľským partnerom vo Vyšehradskej štvorke možnosť realisticky a najmä bez ilúzií vidieť pomery v terajšej európskej špičke.

• Aký bol rok 2015 pre Maticu slovenskú? Ako by ste ho zhodnotili s odstupom už v januári 2016?

Marián Tkáč: Bol to vcelku dobrý rok. Verím, že Matica sa po ekonomickej stránke odrazila od dna a v rámci svojich aktivít sme ostali verní tradičným podujatiam, a pridali sme niečo navyše.

Maroš Smolec: Minulý rok bol pre Maticu slovenskú rokom v naplnení reštrukturalizačného plánu ustanovizne z roku 2014 a 2015. Šetrenie sa neskončilo, musíme v ňom pokračovať aj budúci rok. Nie je ešte všetko také, aké by malo byť. Ekonomický vývoj v našej tlačiarňi Neografia sa síce konečne zlepšuje a po dvojročných vysokých stratách sme tento rok vykonali výraznú zmenu v zisku z prevádzkovej činnosti, teda polygrafie, a to z mínus dva milióny eur na mínus okolo pol milióna eur. Hospodársky výsledok bude horší vzhľadom na zlé finančné rozhodnutia z minulosti týkajúce sa investícií do tlačiarňi v Srbsku, ako aj na dozvuky iných finančných operácií. Napriek tomu stále tlačíme na manažment tlačiarne, aby začala konečne zarábať. Po dvoch rokoch útlmu je predpoklad pozitívneho hospodárskeho výsledku až v roku 2016. Z toho vyplýva, že Matica prežije a prežije bez dividend tri účtovné roky. Pritom v minulosti bola zvyknutá na dividendy od 250 tisíc až po takmer milión eur ročne. Ak si k tomu pripočítame účelovú dotáciu Ministerstva kultúry SR takmer 1,5 milióna eur a vlastné príjmy z činnosti vo výške okolo 150 tisíc eur, v Matici bolo radostou pracovať. Nechápem, prečo bývalí predstavitelia z nedávnej minulosti aj zodpovední pracovníci z finančného útvaru priviedli Maticu takmer pred platobnú neschopnosť. Ocitolí sme sa v nej v lete 2014, keď som sa stal správcom. Neografia za posledných desať rokov vyplatila Matici dividendy vo výške viac ako 6,5 milióna eura. Nevie, kde sa podeli. Na vysvetlenie dodám, že Neografia generovala vysoké zisky ešte pred zavedením eura, pretože finančnými operáciami získavala vysoké zdroje zo zaistenia kurzu koruny voči euru. Tlačiareň bola síce zisková, no z predmetu svojej činnosti – podnikania v tlačiarňenskom priemysle – bola dlhodobo a, žiaľ, aj je stále v strate. Vedenie Neografie i vedenie Maticy túto situáciu vôbec neriešili. Až pred vyše rokom sme sa zamysleli nad vysokými výdavkami, predraženým nákupom papiera, prezaľstvanosťou, teda nad nutnou reštrukturalizáciou aj v Neografii. V tomto duchu tlačíme v orgánoch na manažment, ktorý zmeny realizuje. Verím, že ovocie príde už v roku 2016, pozitívny vývoj tomu nasvedčuje.

Rok 2015 bol aj rokom splácania dlhov Maticy slovenskej. To bola moja ekonomická výzva. Splatenie týchto dlhov bolo o to náročnejšie, že sme na to nemohli použiť štátne peniaze, ale súkromné matičné, ktorých stále generujeme málo. A k tomu sa nám ešte pribalil dlh za predčasne ukončenú digitalizáciu Archívu MS vo výške 150 tisíc eur. Odhadom sme mali dlhy na vyše 400 tisíc eur. Podarilo sa nám dlhy splatiť a aktuálne máme záväzky maximálne vo výške do 10 tisíc eur, niektoré riešime aj súdnou cestou. Z tohto pohľadu vstupila Matica do rozpočtového roku 2016 s čistým stolom. Samozrejme, gro záväzkov sme splatili z predaja dubioznejho majetku, a to z odpredaja Domu MS v Moldave nad Bodvou a zo zrušenia tzv. zámennej zmluvy,

Predseda MS Marián TKÁČ.

Správca MS Maroš SMOLEC.

Mladí matičiari musia pokračovať v stopách J. Cigera Hronského

Nech Matica spája deti svojho ľudu

Slovenská spoločnosť spolu nastúpila do nového roku 2016. V tejto súvislosti sme využili prácu nášho novinárskeho kolegu Igora Váleka, šéfredaktora mesačníka Slovensko, ktorý vydáva Maticu slovenskú. Ešte na sklonku roku dal v mesačníku, prioritne venovanému slovenským krajanom vo svete, priestor dvom vrcholným predstaviteľom Maticy slovenskej – predsedovi Mariánovi TKÁČOVI a správcovi Marošovi SMOLCOVI. Obaja bilancovali predovšetkým rok 2015, no naznačili aj smer, akým sa bude národná ustanovizeň v najbližších rokoch uberať.

Zhovárал sa Igor VÁLEK – Foto: archív redakcie

keď sme previedli poslednú starú časť budovy Neografia C späť na Neografiu, a. s., a predali jej aj matičnú budovu v Priekope, kde má tlačiareň inštalované svoje rotačky. Pomohlo nám aj výrazné šetrenie a mnohé personálne opatrenia.

• Naša najstaršia kultúrna ustanovizeň aj vnútorne prechádzala ďalším vývojom, zmenami, ktoré ovplyvňovali jej chod aj „výstupy“ smerom k slovenskej spoločnosti. Ktoré boli v tomto zmysle v Matici slovenskej najvýznamnejšie?

Marián Tkáč: „Úradnícky zbor“ Maticy sme výrazne omladili, čo by mal byť základ aj pre kvalitu. Tá iste príde, ak mladí matičiari pôjdu v šľapajach Jozefa Cigera Hronského či Jozefa Škultétyho.

Maroš Smolec: Matica slovenská svoju aktuálnu historickú úlohu splnila pri formovaní druhej slovenskej štátnosti v období rokov 1991 – 1993. Bol to neoceniteľný prínos. Potom na dvadsať rokov zaspala na vavrínok. Uzatvorila sa do vlastného vnútorného sveta. Žila vo vákuu, čas plynul a ona stála na mieste. Akoby chcela navždy zotrvať v rokoch vzniku Slovenskej republiky. Tak sa stalo, že napríklad nereagovala správne na rôzne legislatívne zmeny týkajúce sa nakladania s jej majetkom alebo verejného obstarávania. Matica je sčasti financovaná štátom z verejných zdrojov. Preto je jej povinnosťou otvoriť sa verejnosti. Nielen kontrolám z ministerstva kultúry, daňového úradu alebo Najvyššieho kontrolného úradu SR (NKÚ SR). Našou úlohou bolo otvoriť sa slovenskej spoločnosti. A myslím si, že v roku 2015 sa nám to podarilo. Potvrtili to aj výsledky kontroly NKÚ SR týkajúce sa nakladania s majetkom verejnoprávnej inštitúcie a verejného obstarávania. Museli sme vykonať viacero zmien v našich vnútorných dokumentoch, aby sme sa správali korektne a otvorene. Ja osobne pravidelne informujem e-mailom o výsledkoch práce ustanovizne všetkých poslancov

Výboru NR SR pre kultúru a médiá i príslušných vládnych ministrov.

• Profesionálni pracovníci Maticy a množstvo dobrovoľných členov v jej štruktúrach po celom Slovensku aktívne stáli pri organizovaní kultúrno-spoločenských podujatí. Vyberte pár z nich, ktoré podľa vás nesú punc najvyššej dôležitosti. Okrem tých spojených s Rokom Ľudovíta Štúra, keďže sú predmetom samostatného príspevku vedeckého tajomníka MS.

Marián Tkáč: Tak napríklad Národné matičné slávnosti sme usporiadali v Hrušove, v Parku sv. Cyrila a Metoda v Martine pribudla busta Ľudovíta Štúra a Jozefa Cigera Hronského, takže základy slovenského panteónu – sedem búst a solúnski bratia – už máme. Najviac zo všetkých inštitúcií a organizácií sme prispeli k úspešným oslavám Roku Ľudovíta Štúra a konečne sme pristúpili aj k modernej forme prezentácie Maticy, jej aktivít, ale aj osobností slovenských dejín, a to prostredníctvom krátkych matičných videoklipov.

Maroš Smolec: Matica slovenská vykonáva ročne stovky, ba možno tisíce kultúrno-spoločenských podujatí po celom Slovensku. Niektoré majú celoštátny význam, iné sú pripravované pre menšie obce. Toto je však tiež úloha Maticy slovenskej. Osvetovým spôsobom šíriť tradičnú kultúru a v ľuďoch prebúdzat hrdosť na korene a prirodzené vlastenectvo. Žiaľ, mienkotvorné médiá a televízie matičné akcie vôbec nepropagujú, práve naopak, ignorujú ich. Alebo informujú o nich nepravdivo. Napríklad verejnoprávna RTVS publikovala reportáž z Národného výstupu na Devín začiatkom roka 2015. V správe dali priestor historikovi D. Kováčovi, ustavičnému kritikovi Maticy, ktorý akoby bol organizátorom výstupu. Organizátorom bola Matica a RTVS to ani nespomenula. A to sa nám stáva často. Počas Roka Ľudovíta Štúra sme pripravili množstvo podu-

jatí vo vlastnej réžii. Spoluorganizátorom sme boli aj počas štátnych osláv v Uhrovci alebo v Bratislave. A médiá opäť mlčali. Len o bratislavskom podujatí objektívne informoval Slovenský rozhlas priamym vstupom. Verím, že aj našich neprajníkov odpočtom svojej činnosti presvedčíme o opodstatnenosti Maticy slovenskej aj v osvetovej činnosti.

• Rozprávame sa pre magazín, ktorý je v mnohom určený pre krajanov žijúcich za hranicami vlasti. Aj k nim Matica smeruje veľkú časť svojej pozornosti. Teraz bez bilancovania – v čom vidíte najväčšie možnosti Maticy, ako pôsobiť na ich osobné aj spolkové životy v nových domovoch?

Marián Tkáč: Nuž, nie sme na tomto poli sami. Štát poveril starostlivosťou o zahraničných Slovákov úrad pri Ministerstve zahraničných vecí a európskych záležitostí. Naším poľom pôsobenia sú zahraničné slovenské Maticy a spolky Slovákov s inými menami. Tu ideme našu spoluprácu zintenzívniť. Už sme urobili prvý krok: opýtali sme sa slovenských zahraničných organizácií, akú majú predstavu o našej spolupráci.

Maroš Smolec: Matica má v rámci svojich zákonných úloh zaradenú činnosť Krajského múzea MS v Martine, ktoré má na starosti aj slovenskú diaspóru. My však v nijakom prípade nemôžeme nahrádzať činnosť Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorý má na túto pomoc vyčlenené štátne prostriedky vo väčšom množstve ako Matica. Budeme však komunikovať so zahraničnými Slovákami, monitorovať ich činnosť a pripravovať vedecké konferencie a výstupy z tejto problematiky. Opäť sme museli prebudovať aj celé Krajské múzeum, v ktorom momentálne pracuje len riaditeľka Zuzana Pavelcová. Napriek tomu sme vykonali kus práce v komunikácii so Slovákami v zahraničí a v novembri sme založili tzv. Radu Slovákov žijúcich v zahraničí pri

MS, ktorá bude koordinačným a komunikačným orgánom medzi Maticou a slovenským zahraničím. Okrem toho sme začali práce na vytvorení Knižnice slovenskej štátnosti v Bratislave, Jozefínskej knižnici. Podali sme žiadosť o grant o európsky projekt v rámci veľkého projektu Erasmus na podporu výučby materinského slovenského jazyka pre Slovákov z Francúzska a Írska a ideme aj do cezhraničnej projektovej spolupráce so Slovákami z Poľska a Česka. Spolupracujeme s Úradom Slovákov žijúcich v zahraničí. Najnovšie riešime isté tlaky miestnych srbských politikov na Slovákov vo Vojvodine a konfrontujeme štátne orgány, ako im pomáhajú.

• Bilancovaním sme začínali, vstúpili sme do roku 2016, a to znamená ďalšiu kontinuálnu prácu, naplnenie ďalších predšavzatí a výziev, plánov a cieľov. Skúste stručne zhrnúť to najdôležitejšie, čo čaká Maticu slovenskú v leto počte končiacom sa číslicou šesť...

Marián Tkáč: Rok 2016 bude v Matici Rokom Svetozára Hurbana Vajanského, ale okrúhlych výročí je viacero. Sto sedemdesiate výročie vzniku oslávi takpovediac Vajanského o rok starší „súrodeneček“ – Slovenské pohľady, pri zrode ktorých stál jeho otec Jozef Miloslav Hurban. Nepôjde nám pritom o akcie pre akcie, ale o zmysluplné udržanie tradícií, ktorých zrnka zasiali aj uvedení dvaja muži. Napríklad hľadanie osobitostí „slovenskej“ vedy, slovenského nazerania na svet a – poviem otvorene – aj záchrany Európy.

Maroš Smolec: Maticu slovenskú čaká v roku 2017 dôležité Valné zhromaždenie. Bude to odpočet našej reštrukturalizačnej práce za ostatné roky. Verím, že nás matičiari podporia. Následne snem a nutná zmena stanov. Priniesol ich čas a skúsenosť z riadenia ustanovizne. No bez celomatičnej spoločnej diskusie to nemá význam. V Matici sa nemôžeme rozdeľovať na „našich“ a „nenašich“. Sme v Matici s rovnakým poslaním a prianím. Pomáhať nášmu národu v ťažkých dobách globalizácie a potierania národných princípov. Preto jednoznačne presadzujem politiku zjednocovania sa. Iste aj mňa niekto kritizuje, ale nebudem sa mu za to pomstiť. Naopak, budem sa ho snažiť presvedčiť, prečo konám tak, ako konám. A mnohých matičiarov som už aj presvedčil. Ešte ostávajú anonymní autori kritických listov. Ale ako ich presvedčiť, keď neviem, kto sú...

• Čo chcete odkázať Slovákom i matičiarom do roku 2016?

Marián Tkáč: Aby ostali Slovákami v dobrom i v zlom. A modlím sa, aby toho „zla“, ktoré sa na nás valí ako Turci na prelome stredoveku a novoveku, bolo čo najmenej. Aby nás nepoložilo na lupa tky.

Maroš Smolec: Matica slovenská vždy vychádzala z kresťanských princípov spolunažívania. Pre mňa je dôležitá jednota Maticy slovenskej i slovenského národa ako takého. Lebo tá nejednotnosť od čias Svätoplukových synov až po dnes nás ubíja. Namiesto toho, aby sme spojili sily za spoločnú vec, rozdeľujeme sa. Žiaľ, platí pokiaľkoľvek, že kde sú dvaja Slováci, vzniknú tri spolky. Takí sme. Od čias starých Slovákov cez štúrovcov, vojnové obdobie, komunizmus až podnes. Moju predstavu a prianie venujem predovšetkým Matici slovenskej: Aby bola matkou, ktorá spája deti svojho národa. A či už to bude s nami, alebo bez nás, nie je dôležité. Len nech je to čo najskôr.

Posledná podobizaň Andreja Hlinku od sochára Jána Koniarka Vzácné dielo uchované v ateliéri

Text a foto: Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Akademický maliar Jozef Porubčin má svoj ateliér v centre Bratislavy. Je to miesto naplnené atmosférou tvorivosti a duchom umeleckých diel nielen samotného autora, ale aj jeho predchodcov, ktorých prácu si váži a obdivuje. O niektoré sa aj príkladne stará. Najväčším pokladom zbierky v ateliéri je verejnosti neznáma busta Andreja Hlinku, vytvorená Jánom Koniarkom.

Majster Ján Koniarek (30. 1. 1878 – 4. 5. 1952) bol považovaný za oficiálneho portrétistu a osobného sochára Andreja Hlinku. Práve on vytvoril viaceré sochárske diela s podobizňou národného veľikána.

■ NEZNÁMA BUSTA

Vrcholné a posledné dielo majstra Koniarka venované A. Hlinkovi bolo a stále je pred zrakmi verejnosti ukryté. Najprv bolo dlho na fare v Trenčianskych Tepliciach a od roku 1984 je v ateliéri Jozefa Porubčina. Podobizaň otca národa, ako volali Andreja Hlinku už jeho súčasníci, tvorí sadrová busta v nadživotnej veľkosti, ktorá aj s podstavcom má výšku deväťdesiat centimetrov a široká je osemdesiatpäť centimetrov.

Jozef Porubčin hovorí: „Moji dvaja bratia sú kňazi. Ja ako výtvarník som tiež vytvoril viacero sakrálnych diel pre kostoly na Slovensku. Kedysi v roku 1984 som sa na fare v Trenčianskych Tepliciach stretol s otcom Andrejom Paldanom. Ukázal mi bustu, ktorú na fare ukrýval dlhší čas s tým, že on ju zdedil. V bývalom režime mali mnohí farári obavy z nežiaducej pozornosti Štátnej bezpečnosti, ktorá si dovoľovala robiť na farách prehladky. Pre komunistickú stranu bol Andrej Hlinka persona non grata. Zrejme preto mal otec Paldan pocit, že busta bude lepšie zabezpečená v súkromnom priestore a dal mi ju do opatery.“

Ako vieme, telesné ostatky Andreja Hlinku (27. 9. 1864 – 16. 8. 1938) sa nenašli. Zachovala sa nám jeho živá podoba vo forme starých filmových záznamov a k slovenskej verejnosti sa vrátil aj v mnohých výtvarných zobrazeniach, pričom viaceré z nich vznikli až po roku 1989 a postupne sa dostávali do povedomia. Niektoré sa vydarili viac, iné menej. Iste si ešte takmer všetci dospelí pamätáme na jeho spodobenie na bankovke s hodnotou tisíc slovenských korún, ktorá sa dostala do obehu až po zavedení našej štát-

Akademický maliar Jozef PORUBČIN s uchovávanou bustou Andreja Hlinku.

nej meny po vzniku súčasnej Slovenskej republiky. Autorom výtvarnej podoby slovenských bankoviek, a teda aj tej s portrétom A. Hlinku, bol dnes už nebohý výtvarník Jozef Bubák.

■ PRI VÝROČÍ

K širšej verejnosti sa dostávali ďalšie diela venované Hlinkovi. Na budove Exercičného domu v Marianke 24. augusta 2014 posvätili bustu Andreja Hlinku so sprievodnou pamätnou tabuľou. Autorom busty je sochár Ján Koniarek. Na pamätnej tabuli je Hlinkov citát, ktorý vyslovil v prejave pri návšteve Marianky v auguste 1930. Donormi pamätnej tabule boli Matica slovenská a Kongregácia bratov tešiteľov. Odhalenie tabule sa uskutočnilo pri stopäťdesiatom výročí narodenia kňaza v rámci Roka Andreja Hlinku, keď mu odhalili aj ďalšie pamätníky. Predtým 26. júla 2014 odhalila Matica slovenská Hlinkovu bustu v Terchovej počas folklórneho festivalu a ďalšiu 1. augusta v Martine na matičných slávnostiach. Pamätnú tabuľu Hlinkovi od sochára Milana Marciňu odhalili potom v Nitre 23.

■ VĎAČNÁ TRNAVA

Ján Koniarek spolupracoval so Spolkom svätého Vojtecha v Trnave, pre ktorý vytvoril viaceré diela – reliéfy v podbráni Spolku sv. Vojtecha (Rastislav víta sv. Cyrila a Metoda na Devíne a Svätý Vojtech medzi svojimi učeníkmi), nárobníky národovcov a pamätné tabule. Majster Koniarek bol členom Sekcie výtvarného umenia, hudobného umenia a dejín umenia Slovenskej katolíckej akadémie a členom výboru Muzeálnej spoločnosti Františka Richarda Osvalda. Viedol sochárske oddelenie Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave a v roku 1942 dostal Národnú cenu za celoživotné dielo.

Trnavským deťom daroval plastikú do fontány s názvom Dievča pod sprchou, ktorej inštalácia sa však neuskutočnila. V roku 1938 Jána Koniarka menovali čestným

občanom mesta Trnavy a v roku 2000 v anketе obyvateľov mesta bol zaradený medzi osobnosti Trnavy 20. storočia. Najväčším funkčným pamätníkom sochára je Galéria Jána Koniarka v Trnave.

■ SOCHÁR A NÁROD

V Slovenských pohľadoch v roku 1937 uverejnil článok Sochár a národ, v ktorom definuje svoj manifest „národnej skulptúry“ a potrebu vstúpiť do služieb národa, napísať chýbajúce „kamenné dejiny slovenského rodu“. Vypovedá o tom nasledovný citát z článku: „... dejiny iných národov sa skladajú vo veľkú knihu, nazvanú Dejiny sveta. Je len zrejme, že národy, ktoré si uvedomili silu a zmysel národných dejín, neuspokojili sa len s ich písomným zaznamenávaním, ale prizvali si na pomoc aj výtvarné umenie sochárske ako výrazový a mocný prostriedok, človeku najpochopiteľnejší a najpriamejší. Tak vznikli dejiny národov stelesnené v plastike. Kamkoľvek pozrieme, či do Londýna, Berlína, Paríža, Ríma, Viedne, Budapešti, Belehradu, všade vidíme monumentálne pomníky, ktoré vyrástli z národnej histórie, uchvacujú nás známou čarovanosťou sochárskej plastiky, sú hmatateľné, priťahujú nás, hladíme studený kameň, bronz či mramor, a vtedy si vlastne v plnej miere uvedomujeme nesmierny význam národnej kultúry, ktorá vo všetkých prípadoch dáva nezapomenuteľný znak týmto svetovým metropolám. Ak si z tejto stránky všimame nášho Slovenska, zjavne vidíme, že nám tu čosi podobného chýba, slovom, že jedna umelecká disciplína nielen že dosiaľ temer nič v tomto smere neprodukovala, ba poviem otvorene, ešte skoro ani nezačala.“

■ DO BRONZU

Sadrová busta A. Hlinku, uschovaná v ateliéri J. Porubčina, je pripravená ako podklad pre odliatie podobizne do bronzu, pričom prvých päť odliatkov sa považuje za originál. Podľa svojich rozmerov je vhodná na umiestnenie do exteriéru i do vnútorných priestorov. Jozef Porubčin je ochotný poskytnúť bustu na zvečnenie do bronzu, na to však treba peniaze. Záujem by mohla prejavíť katolícka cirkev, Spoločnosť Andreja Hlinku, niektorá galéria, Matica slovenská, ale aj súkromní donori. Dielo si po desaťročiach určite zaslúži dostať sa na verejnosť.

Slovenskú realitu deformujú deformátormi školení študenti Aká je alma mater, také sú aj dietky

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatura: A. MIŠANEK

Ešte sme sa na Slovensku nevyrovnali s našou históriou minulého storočia a už sú tu pokusy kamuflovať aj našu súčasnosť. Ak sa literatúre faktu zo subjektívneho hľadiska venujú zainteresovaní autori, čitateľská verejnosť ich aj takto prijíma. Ale ak sa v bakalárskej práci objaví kľamstvá, špekulácie a tendenčné manipulovanie s faktmi, to by nemalo zostať bez povšimnutia odbornej verejnosti. A azda aj zodpovedného rezortu vydávacieho súhlas na zriadenie školy.

Je notoricky známym faktom neúmerne množstvo vysokých škôl na Slovensku. Písal o tom v minulom čísle SNN profesor Štefan Samson z Košíc. Pri takom počte je ťažké kriticky posúdiť každú absolventskú prácu. Ale ak sa práca, ktorá mapuje obdobie známe súčasníkom, podobá skôr na propagandistický manuál, potom sa treba zamyslieť, či takú vysokú školu potrebujeme.

■ SLEPÁ JEDNOSTRANNOSŤ

Azda sa nájdú odborníci na obdobie vzniku štátu, ktorí zareagujú na

bakalársku prácu Ján Čarnogurský a jeho ideovo-politický odkaz. Napísala ju Veronika Balogová, študentka Stredoeurópskej vysokej školy v Skalici pod vedením Mgr. Jozefa Vlčaja, PhD. Už na prvý pohľad je evidentné, výberom citovaných autorov, že práca je jednostranne zameraná. Vychádza najmä z publikácií novinára Mariána

Leška, tvrdého odporcu samostatnej slovenskej politiky.

Autorka nevhodne používa citácie, spája nimi obdobia, ktoré spolu vôbec nesúvisia. Napríklad cituje Mečiara z Čarnogurského knihy Cestami KDH pri zmienke o Deklarácii o zvrchovanosti Slovenskej

BESEDNICA

republiky. Výrok: „Vyjadрили sme záujem na zachovaní štátneho zväzku Čechov a Slovákov. Nemienime ho rozbiť. Neriešili sme otázky konfederácie, nakoľko pre náš existujúci systém a sústavu medzinárodných vzťahov nie je prijateľná.“ Ako tento výrok súvisí s deklaráciou? Autorka zrejme zámerne neuvádza rok, iba 10. august, keď k tomuto vyhláseniu došlo. Nikde v práci nie je uvedené, že práve poslanci za KDH hlasovali proti prijatiu Deklarácie o zvrchovanosti SR, ani žiadne vysvetlenie, prečo sa tak stalo. No za výroky Mečiara kladie vlastnú úvahu, akoby nie HZDS, ale KDH doviedlo Sloven-

ska k samostatnosti: „KDH je ľudovým hnutím a národná myšlienka je jedna z najdôležitejších v programe. Táto národná myšlienka zahajuje aj právo na vytvorenie vlastného štátu. Národ je základnou, prirodzenou jednotkou spoločnosti, nositeľom kultúry a v neposlednom rade v dejinách ľudstva prejavuje väčšiu odolnosť. Hlavným cieľom KDH je slovenská štátnosť.“

■ ÚČELOVOSŤ PRÁCE

Práca je jednou veľkou špekuláciou, ako postaviť zakladateľa KDH do čela slovenských národných záujmov. Na jednej strane autorka predkladá ustátené názory zo strany KDH, že Slovensko nebolo v čase rozdelenia štátu pripravené na samostatnosť, na strane druhej sa usiluje oddaľovanie osamostatnenia sa Slovenska hodiť na anonymnú masu. Uvádza: „Na Slovensku perspektívu o samostatnom postavení Slovenska medzi ostatnými európskymi národmi považovali až za nejakých 10 až 15 rokov vzdialenú.“ Kto, o tom autorka nehovorí. Lebo išlo o Čarnogurského KDH?

Slovenská historiografia je dodnes poznačená povojnovým ľavičiarско-čechoslovakistickým dirigizmom. Nebolo by férovo voči budúcim generáciám, aby najnovšie dejiny formovali absolventi pochybných škôl.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Prednedávnom sme preživali vianočné a novoročné sviatočné chvíle. Vo vinšoch sme častejšie ohýbali podstatné meno rok. Nie vždy sa v rámci kultivovanej komunikácie náležite uplatňujú tvary tohto pomenovania tak v ústnych, ako i v písomných prejavoch.

O Novom i novom roku

Mienime poukázať na správne tvary s oporou o základné jazykovedné príručky. Kodifikačné diela totiž predstavujú dôležitý informačný zdroj pre používateľov jazyka, ktorým záleží na verejných jazykových prejavoch v súlade s prirodzenými zásadami jazykovej kultúry. Chceme upozorniť na uvedený jav, lebo pri vzájomných prianiach prostredníctvom mejlov, esemesiek, ale aj tradičných pohľadníc, verejných blahoželaní na stránkach časopisov a inak sa stretávame s uvedenými spornými tvarmi, aj keď na ne dlhodobo upozorňuje jazyková kritika.

V akademickej Morfológii slovenského jazyka sa uvádza: „Neživotné podstatné mená mužského rodu vzoru dub majú v 2. páde jednotného čísla tvary: 1. s pádovou príponou -a; 2. s pádovou príponou -u.“ Kniha ďalej konštatuje, že „úplne presné pravidlá nie je možné podať. Pri neistote treba tvar zisťovať v slovníkoch“. Do tohto okruhu patrí aj slovo rok. Jazykové vedomie niekedy podporuje koncovku jednoznačne, napríklad z roka na rok, do roka, pol roka má príponu -a, ale v tvaroch toho roka, koniec (začiatok) roku sa používa prípona -u a súběžne, zriedkavejšie aj -a.

V jednom prípade ide o rok, ktorým sa meria čas, teda o rok ako jednotku času. Podľa Krátkeho slovníka slovenského jazyka sa takto rok chápe ako „obdobie vyznačujúce sa niečím, časý“. Príklady na jeho výskyt nachádzame v slovenskej klasической literatúre: Koľko do roka dní, toľko pytačov (Timrava). – Pozhovej do takto roka (Kukučín). Z roka na rok, do roka, pol roka vo význame „každý rok“ má príponu -a, ale v slovnom spojení tohto roku sa používa prípona -u.

V druhom prípade ide o rok ako o pomenovanie istého obdobia. Podľa Krátkeho slovníka slovenského jazyka vtedy vnímame rok ako obdobie 12 mesiacov; čas od 1. 1. do 31. 12.: kalendárny rok, budúci rok, prichádzajúci nový rok, ale rovnako aj školský rok (1. 9. do 31. 8.). V takomto vymedzení sa píše rok v 2. páde s -u. Zároveň pri slove rok spravidla stojí ešte určujúci člen, ktorý má vysvetliť, o ktorý rok ide. Príklady: Toho roku sme ani nemali leta (Kukučín). – Gazda má na konci roku veľký ošoh... (Stodola). Podobne môže byť aj v slovných spojeniach, napr. do jubilejného roku želim všetko najlepšie a pod.

V súvislosti so záverom „starého“ kalendárneho roka a príchodom nového, ktorý sa u nás spája aj s pripomenutím výročia vzniku Slovenskej republiky 1. 1. 1993, je v písomnom styku potrebné rozlišovať slovné spojenia nový rok a Nový rok. Podľa Pravidiel slovenského pravopisu píšeme „pomenovanie novú rok ako nových 365, resp. 366 dní, teda ďalší rok po uplynutí predchádzajúceho roka“ s malým písmenom n, napr. veľa šťastia v novom roku, všetko najlepšie v novom roku, plán práce na nový rok, do nového roku s novými predstávkami a pod. Na druhej strane prvý, sviatočný deň v roku píšeme Nový rok s veľkým písmenom N.

Július LOMENČÍK

POLEMIKA

S autorom istého článku v Slovenských národných novinách sme prežili svoju kresťanskú mladosť v prvej ČSR, Slovenskom štáte a prežili sme aj hrôzy druhej svetovej vojny. Potom sa sféry našej pôsobnosti aj zmenou povojnových pomerov rozšírili. Kým autor toho článku svoj život venoval duchovnej kňazskej činnosti a histórii, mňa osud zaviedol do prostredia, kde sme sa hrdo zdravili Zdar Boh. Pri všetkej úcte k veku i vzdelanosti autora (aj keď sme obaja už kmeťovia), pozorujem, že existujú medzi nami určité názorové rozdiely, a to i napriek tomu, že obaja sme milovníkmi národa a slovenského života a aj členmi Matice slovenskej.

Nedá sa mlčať Komunizmus = fašizmus?

Reagujem týmto príspevkom na článok s titulkom Komunizmus, fašizmus, nacizmus od Milana S. Ďuricu, kde sa názorovo rozchádzame, a ktorý svojim obsahom znevažuje e činnosť mnohých našich občanov vo vojne, v povojnovom období a takmer jedno storočie nášho štátu. Navyše obsahuje mnohé nesprávne (neodborné) hodnotenia ako povedzme: „Komunizmus – zatiaľ nebol nikde vybudovaný, mala by to byť posledná fáza vývoja spoločnosti, podľa marxistickej filozofie, a tá dosiahnutá nebola.“ Autor komunizmus (teda ideológiu) stavia na roveň s fašizmom a nacizmom a tvrdí, že to bol „najbarbarskejší teroristický režim v dejinách“. Je to prinajmenšom omyl historika (je to pokrytecké zrovnávanie). V článku bola tiež jednoznačne znevážená osoba Stalina. Opäť chyba zo strany historika, ktorý pozabudol, že tento človek s ďalšími veľikánmi svetovej politiky Churchillom, Rooseveltom spoločne bojovali proti fašizmu a vynaložili obrovské úsilie na jeho zničenie...

Politicky ľavicovo orientovaní národnári – členovia MS, sú právom dotknutí takými pokrýteckými porovnaniami ideológií, a to zvlášť preto, lebo takmer polstoročie pod jednou z nich rekonštruovali vojnovú zničenú infraštruktúru a továrne, budovali obrovské vodné diela, nové závody, elektrárne, chemické a iné kombináty, ktoré postavili Slovensko na úroveň iných európskych štátov. Ľavicovo orientovaní boli aj čelní predstavitelia Matice slovenskej, ktorí zabezpečovali okrem iného veľké projekty MS (Hostihora) a hrdo bojovali proti zneváženiu MS postojmi istého prezidenta republiky. Tvrdo sme pracovali, ale šťastne sme žili, aj keď nám nebolo všetkým dopriate využívať teplé slnečné talianske prostredie. A preto sa skutočne nedá mlčať.

Karol MRÁZIK

Ožijú miesta, kde sa vydávala krvavá grófká Alžbeta Bátoriová? Vranov dáva archeológom zaujímavé výzvy

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

V areáli gymnázia vo Vranove nad Topľou georadarom lokalizovali podzemné priestory, ktoré sú zrejme spojené s existenciou vranovského vodného hradu alebo so stredovekými objektmi, ktoré tu boli postavené neskôr. Začiatkom mája v roku 1575 sa v tomto prostredí vydávala Alžbeta Bátoriová, neter poľského kráľa Štefana Bátorioho, neskôr známa ako krvavá grófká. Jej ženichom bol František Nádašdy, syn palatína zo Šarvára. Bola to veľkolepá svadba, na ktorej sa podľa písomných dokladov zúčastnilo štyritisícpäťsto svadobčanov.

Šľachtický rod Rozgoňovcov si pravdepodobne v prvej polovici 14. storočia nechal vo Vranove postaviť svoje sídlo. V roku 1350 im kráľ Ľudovít I. udelil právo meča, podľa ktorého mohli aj bez účasti cirkevných a stoličných zástupcov súdiť zločincov a zbojníkov chytených na panstve Čičava. Aj z toho je zrejme, že v tomto období sa už šľachtici častejšie zdržiavali vo Vranove ako na hrade Čičava, ktorý síce bol správnym centrom panstva, ale ako sa o ňom píše v roku 1362, tamojší palác bol schátraný a sotva obývatelný. Po tom, čo kráľ Matej Korvín v roku 1472 súhlasil s opevnením nového paláca, vranovské sídlo Rozgoňovcov bolo označené ako castrum. Súčasťou tohto hradu boli až dva paláce, starý a nový, alebo ako sa uvádza v listine z roku 1474, domorum nove et antique. Počas uhorsko-poľskej vojny v rokoch 1491 – 1492 bol hrad pravdepodobne poškodený, keďže v 15. i začiatkom 16. storočia Rozgoňovci

Dobová rytina vodného hradu vo Vranove nad Topľou.

kvapili ozbrojenci vedení palatínom Jurajom Turzom, kronikár si poznamenal do svojho zápisníka: „Ona

potom povedala, že zomrelo na mor. Po zatknutí vyše tri a pol roka strávila Alžbeta Bátoriová vo väzení medzi hrubými kamennými múrmi Čachtického hradu. Po tom, čo sa deň predtým sťažovala na chlad, ktorý jej prenikal do kostí, našli ju stráže ležať 21. augusta 1614 mŕtvu na zemi s nohami podloženými poduškou.

HISTÓRIA POD NOHAMI

Bývalý riaditeľ vranovského gymnázia RNDr. Miron Blaščák nastúpil do funkcie v roku 1999. Ako si zaspomínal, bol ešte pri tom, keď v roku 1987 zbúrali tamojší kaštieľ. Hlavným dôvodom bolo, že zatekala strecha a finančné prostriedky na jej opravu v vtedajšieho krajského národného výboru neumožnili. Naopak, rozhodli, že kaštieľ bude zbúraný a na jeho mieste bude stáť nová budova. Ale zachovali sa podzemné priestory, takže keď nastúpil do funkcie, urobili geologický prieskum, všetko odfotovali, zdokumentovali a on už pri svojom výberovom konaní naznačil, čo všetko je v podzemí a že by sa to dalo využiť. Vedúci školského úradu tieto myšlienky predniesol na vyššom samosprávnom územnom celku a iniciatívy sa chopil riaditeľ Mestského domu kultúry Ing. Alfonz Kobielsky.

S obomi sme sa stretli na ihrisku gymnázia, pod ktorým sú

Pod asfaltom ihriska sa skrývajú stredoveké stavby.

často žiadali mesto Bardejov o dodanie trávov, dosiek, tehál, ale aj murárov a ďalších remeselníkov, aby urobili na hrade potrebné opravy...

VEĽKOLEPÁ SVADBA

Ôsmeho mája 1575 sa na hrade vo Vranove uskutočnila veľkolepá svadba Alžbety Bátoriovej a Františka Nádašdyho, na ktorej sa podľa písomných dokladov zúčastnilo až štyritisícpäťsto svadobných hostí. Uvádali ich pätnásť ceremoniári a družbovia a staralo sa o nich dvadsať šéfkuchárov s mnohými pomocníkmi, ktorí ponúkali domáce i cudzokrajné špeciality. Do úška i tanca im hrala cigánska muzika spolu s uhorskými, poľskými i talianskymi hudobníkmi. Obyčajní ľudia z okolia sa na svadbe zúčastnili vonku pri ohni, kde sa opekali prasiatka a voly a k tomu im ponúkali chlieb a víno. Nevesta mala pätnásť, ženich devätnásť rokov.

Hostí bolo toľko, že kapacity vranovského hradu nestačili a tak ich ubytovali aj v okolitých hradoch – Čičave, Jasenove či Brekove. Svadobné slávnosti a hostina trvali tri dni.

VRAŽDILA AJ VO VRANOVE

Keď 29. decembra 1610 na Čachtickom hrade Báthoriovú pre-

a jej lokaji praktizovali na ženskom pokoleni mäsiarčinu už dlhé roky a kruto umučili skoro šesťsto dievčat a žien.

Podľa súdneho svedectva zeman a prisažného Františka Töröka počas cesty do Ečedu (prvej po smrti brata Štefana Bátorioho a manželza Františka Nádašdyho) Alžbeta Bátoriová kruto mučila jednu ženu z Bratislavy, ktorú zamestnala na hrade vo Vranove. Grófká, keďže nemala dostatok slúžok, jej prikázala, aby sa pri obsluhovaní hostí obliekala ako panna. Bolo totiž zvykom, že počas svadobných slávností mohli pri stole obsluhovať len panny. Keď to žena odmietla s odôvodnením, že už je vydatá a má malého synčeka, pani sa rozzúrila, podala jej poleno a prinútila ju, aby predstierala, že ho dojčí, akoby to bolo dieťa. Potom ju mnohorakými spôsobmi mučila a v závere ju po tureky hodvábnou šatkou zaškrtila. Spomínaný svedok vypovedal aj o dvoch umučených dievčinkách, ktoré pri uvedenej ceste tri dni vozila v koči a potom nechala pochovať za dnešným Širokým pri Branisku. V samotnom Ečede jej priviedli šľachtické dievča, ktoré neskôr zabila. Príbuzným

jený s historickou udalosťou európskeho významu – svadbou Alžbety Bátoriovej a Františka Nádašdyho. A to nielen na pozadí toho, čo sa neskôr popísalo o Bátorioch. Alžbeta bola neterou poľského kráľa Štefana. Kým ona sa vydávala v máji, Štefan sa stal poľským kráľom v decembri 1575. Hostia, ktorí sem prišli, boli z Rakúska, Maďarska, zo Sedmohradská, z Poľska i Nemecka.

„Bola to historická udalosť, ktorá si zaslúži, aby sme mesto Vranov nad Topľou pozdvihli a zviditeľnili. Zvlášť, ak spomínanú udalosť môžeme v budúcnosti spojiť s miestom jej konania,“ zdôraznil Ing. Alfonz Kobielsky, ktorý obnovenie historických priestorov vníma ako spoločenskú povinnosť. O to viac, že už v priebehu stavebných prác v areáli gymnázia, približne dva metre pod úrovňou terénu, sa našli podzemné priestory. Geologický prieskum v rokoch 1991 – 1994 potvrdil, že sú dvojpodlažné s obdĺžnikovým pôdorysom, podporené valenými samonosnými klenbami, ktoré sú vzájomne prepojené masívnymi arkádovými oblúkmi. Na základe týchto skutočností Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky vyhlásilo v roku 1994 objekt za kultúrnu pamiatku.

STREDOVEKÉ JADRO

Ďalšie georadarové merania sa uskutočnili 14. novembra 2014. Tie potvrdili, že spomínaný objekt fyzicky existuje, dokonca rozsah podzemných stavieb je ešte väčší ako pri prvom meraní. Sú tam rozsiahle zrávy, 130 kubických metrov sutín, ktoré sa tam dostali buď prepadliskami, alebo ich naplavila voda. Podzemné merania sú až do hĺbky osem metrov. Asi dva metre pod povrchom sú tri miestnosti s rozmermi 9 krát 10 metrov, ktorých svetlosť je 4,3 metra. Nie je potvrdená výška miestností, lebo je to dvojpodlažný objekt. Dokonca sú indicie, že je tam čosi viac, pretože sa našli otvory, dosiaľ neidentifikované, ktoré smerujú pod miestnu horu. Na otázku, či ide o pôvodný vodný hrad, riaditeľ odpovedal: „Vyzerá to tak, že je to objekt z prvej polovice 15. storočia, čo pri prieskume potvrdili aj pamiatkari.“

Dôležité pritom je, že sa s myšlienkou stotožnil Prešovský samosprávny kraj a jeho predseda a pred dvomi rokmi schválili orgány kraja prostriedky na začatie archeologického prieskumu. V súvisi s tým Krajský pamiatkový úrad nariadil archeologický a architektonicko-historický prieskum. Podľa toho, ako dopadne, budú s architektmi pripravovať podrobnú technickú a projektovú dokumentáciu obnovy. Aj keď definitívne rozhodnutie zatiaľ nepadlo, zaujímali nás varianty, ktoré sú v talóne. Problém stability jestvujúceho multifunkčného ihriska by sa dal

A. KOBIELSKY, I. PAJTAŠ a M. BLAŠČÁK na pracovnej porade.

ukryté stredoveké priestory. Riaditeľ inšpirovala intenzívna cezhraničná spolupráca s poľským Domom kultúry v Rzeszowe, kde uskutočnili veľký projekt Ochrana kultúrneho dedičstva regiónov Zemplína a Rzeszowského vojvodstva. Keď v rámci prognóz spomínaného projektu, ktorého trvalú udržateľnosť tvoria aj aktivity cestovného ruchu v Karpatском regióne, hľadal Vranov a okolie, nenašiel ich. A pritom mesto bolo križovatkou obchodnej cesty sever – juh a existuje tu zaujímavý objekt, ktorý sa nachádza pod školským dvorom súčasného gymnázia a je spo-

vyriešiť betónovou platňou. Podzemné historické priestory by mohli byť sprístupnené vstupom z lokality, ktorá je majetkom mesta, čím by sa nenarušil chod školy. Vranov nad Topľou by tak získal priestory, ktoré by boli prístupné širokej verejnosti ako múzeum či reprezentačné priestory.

„Mesto by tak jednoznačne získalo kredit stredovekého mesta. O to viac, že si v roku 2020 pripomenie 750. výročie od prvej písomnej zmienky. Pri šťastnej konštelácii hviezd by sa tento hraničný termín dal stihnúť,“ zdôraznil riaditeľ Alfonz Kobielsky.

Činohra Slovenského národného divadla smeruje k náročnejším textom Od romantika Byrona k moderným počítačom

Anna SLÁVIKOVÁ – Foto: propagácia SND

Po dvoch predchádzajúcich divadelných sezónach, keď v repertoári SND prevládala slovenská klasika alebo pôvodná dramatika súčasných autorov, riaditeľ Činohry Roman Polák označil rozbiehajúcu sa novú sezónu za divácky menej atraktívnu, určenú pre náročnejšieho diváka. Patrí k nej aj titul Arkádia od súčasného, vari najanglickejšieho a najviac hraného európskeho, ba i svetového dramatika Toma Stopparda.

Túto avantgardnú inscenáciu uvádzajú už dvadsať rokov mnohé svetové scény. Má v sebe síce dosť skepticizmu, keď naznačuje zánik civilizácie a konca sveta vôbec, no možno v nej postrehnúť aj mnohé humanistické prvky a možno aj čosi z autorovej, veľmi dramatickej autobiografie rodáka z bývalého Česko-Slovenska – baťovského Zlína. Sotva poldruharočný utekal s rodičmi pred nacizmom do Singapuru, no ani táto krajina ich rodine neposkytla trvalejší pokoj. V roku 1942 musela jeho matka vziať obidve deti a chrániť ich pred inváziou Japoncov. Obetavý Tomov otec, lekár Eugen Straußler pomáhal svojim pacientom do poslednej chvíle. Odplával až poslednou loďou zo Singapuru do Indie. Zahynul na lodi, ktorú zbombardovali Japonci, keď sa pokúšal dostať k svojej rodine. Matka sa po čase vydala za britského dôstojníka Stopparda, presťahovali sa do Anglicka a dlhé roky utajovala pred deťmi túto tragickú minulosť, po ktorej samotný Stoppard začal pátrať až ako šesťdesiatročný.

■ V PREŠMYČKÁCH ČASU

Arkádiu považujú za jednu z najlepších hier za posledných päťdesiat rokov. Inscenácia má

Zuzana FIALOVÁ a Róbert ROTH v Stoppardovej hre Arkádia.

dve rozdielne časové pásma – od 19. storočia pokračuje do aktuálnej súčasnosti a pozvoľna sa vráti znova o dve storočia dozadu. Napriek tomu dej na seba nadväzuje a odкрýva množstvo zaujímavých detailov, ktoré sa udiali za čias zámožnej anglickej šľachty. Možno v nej nájsť prvky detektívky, pričom pozornému divákovi isto neunikne ani dôležitá informácia o smrti hlavnej postavy, ktorá dovtedy duchaplnú komédiu mení na drámu. Táto netradičná kompozícia

vŕhaje diváka do čoraz zamotanejšieho obrazu o niekdajších obyvateľoch honosného zámku na anglickom vidieku. Aj keď sa scéna počas celého predstavenia nemení, ľahko možno rozlíšiť, v ktorom období sa dej odohráva.

Pátranie po minulosti a zliepanie kúskov poznania do celku dalo v inscenačnom tvare príležitosť celému radu domovských činohrov (Roth, Koleník, Mašťalír, Bučko, Galovič, Heriban, Bystriansky, Vaj-

V Arkádii dostal veľký priestor aj Tomáš MAŠTALÍR. Vo svojej kreácii presvedčil...

dov, Fialová). Hlavnú úlohu žiačky Tomasiny zveril režisér Roman Polák Jane Kovalčíkovej, ktorá je v scénických kreáciách oveľa presvedčivejšia ako jej alternantka Alžbeta Imrichová. Aj keď text Arkádie kladie enormné nároky na hercov, sú schopní podať ho zrozumiteľne a zábavne. Odhaľujú slabiny dnešného uponáhľaného sveta, keď sa nemáme čas zaujímať ani o veci dôležité, ktoré sa nás týkajú v súčasnosti, nieto o čosi, čo bolo dôležité v dávnej minulosti. Atmosféru predstavenia dotvára zaujímavá rytmická hudba Lucie Chuťkovej a kostýmy Sylvie Hanákové pomáhajú divákovi diferencovať obdobia, v ktorých sa príbeh odvíja.

■ AUTOROVE DISPOZÍCIE

Tom Stoppard aj v tejto hre preukázal hlboké znalosti z histórie literatúry i z vedeckých odborov, ako je matematika, fyzika, chémia, architektúra. Dokáže z nich vyxcerpovať všetko, čo sa dá v dramatickej spisbe využiť. Dokonca aj čosi z auten-

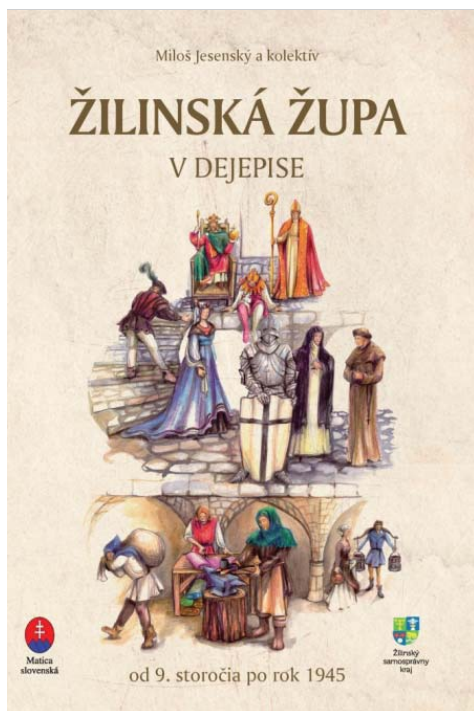
tického Byronovho životopisu, ktorý v hre výrazne buduje dramatickú zápletku. Básnik sa oženil s významnou matematickou, po ktorej talent pre vedu zdedila ich dcéra Augusta Byron, známa pod menom Ada Lovelace, dnes považovaná za priekopníčku počítačového programovania (podľa nej je pomenovaný programovací jazyk Ada).

Každý romantik má vybájenú predstavu o krajine, v ktorej by chcel žiť. Niekdajší rojkovia ju nazývali Arkádia – čosi ako pozemský raj. V takomto vysnívanom prostredí v zámku anglického vidieka sa tento príbeh, pripomínajúci veľkého básnika svetového formátu lorda Byrona a jeho možného či fiktívneho pobytu, odvíja. A v takomto priam vybájenom prostredí sa usiluje splniť želanie svojej žiačky Tomasiny jej milovaný učiteľ – naučí ju tancovať valčík. Ani jeden z nich netuší, že je to jej posledný. Veď pôvodný názov tejto Stoppardovej detektívno-komedialnej drámy bol Aj v Arkádii nájdete smrť!

Dejiny nie sú iba o hradoch

M. Jesenský a kol.: Žilinská župa v dejepise, Matica slovenská, Martin 2015

KNIHA TÝŽDŇA

Kniha tematicky nadväzuje na dejepisné osnovy pre žiakov stredných škôl, preto ju Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR zaradilo do zoznamu odporúčaných materiálov pre stredné školy. Je bohatým zdrojom informácií o histórii kraja.

„Každý región, či už Kysuce, Liptov, Orava, horné Považie alebo Turiec, mal svojrázne dejiny a historici z inštitúcií Žilinského samosprávneho kraja v spolupráci s učiteľmi dejepisu sa podujali vypracovať návod, ako čítať veľkú svetovú históriu cez ich bežné, dá sa povedať až každodenné udalosti,“ povedal na uvedení knihy predseda ŽSK Juraj Blanár. „Dejiny sa nediali iba na kráľovských hradoch, v metropolách a centrách, ale aj v našich regiónoch, ktoré už viac ako desať rokov tvoria Žilinskú župu,“ dodal.

Kniha vyšla vo Vydavateľstve Matice slovenskej a na jej tvorbe sa podieľali odborníci z Kysuckého, Liptovského i Považského múzea a Oravskej knižnice A. Habovštiaka. Čitateľov prevedú slovanskými časmi, stredovekom a uhorským kráľovstvom, habsburskou monarchiou i obomi svetovými vojnami. Popri historických faktoch ponúka publikácia aj úlohy, ktoré pomôžu žiakom lepšie sa zamerať na dôležité medzníky dejín a zároveň si na konci každej kapitoly prečítať zaujímavosti, nové podnety a odporúčania. Župný dejepis distribuujú do všetkých stredných škôl v Žilinskom kraji a zároveň do knižníc, odkiaľ si ho budú môcť záujemcovia vypožičať.

Lenka ZÁTEKOVÁ

NEKROLÓG

Ak fanúšikovia pri televízoroch šomrú na výkony dnešných komentátorov, nikdy nezabudnú spomenúť starú komentátorskú gardu, ako boli Gabo Zelenay či Karol Polák. Obaja nás už opustili. Gabo Zelenay pred dvanástimi rokmi a Karol Polák v týchto dňoch. Slovenský šport prišiel o erudovaného komentátora, ale aj propagátora a publicistu.

Odišla komentátorská legenda

Karol Polák sa narodil 7. septembra 1934 v Bratislave, vyrastal však na Záhorí v Hochštetne, dnešnej Vysokej pri Morave, odkiaľ pochádzali obaja jeho rodičia. V mladosti ho zaujímalo najmä umenie a hudba, ale inklinoval aj k športu. Prvé skúsenosti s rozhlasmal už v detstve, keď patril medzi zakladateľov detskej dramatickej družiny v rozhlase. Študoval na konzervatóriu operný spev a ukončil štúdium herectva na Divadelnej fakulte Vysokej školy múzických umení v Bratislave. Popri štúdiu si privyrábal konferovaním a ako externista čítal nočné správy v rozhlase. V prvom priamom športovom prenose komentoval krasokorčuľovanie, potom aj ostatné športy. Keď sa v televízii v roku 1962 začala tvoriť športová redakcia, prešiel do nej ako športový komentátor a vydržal v nej až do roku 1991. So svojou prácou športového komentátora prešiel takmer celý svet, zúčastnil sa na dvanástich olympiádach, sedemkrát bol na futbalových majstrovstvách sveta. Bol jedným z najpopulárnejších mužov v Česko-Slovensku. Majstrovstvá sveta či Európy vo futbale si nikto nevedel predstaviť bez jeho komentovania. Jeho hlas zostane navždy nerozlučne spätý s Panenkovou elegantnou jedenástkou, ktorá v roku 1976 znamenala pre Česko-Slovensko belehradský titul majstrov Európy. Karol Polák zomrel 17. januára 2016 v ranných hodinách vo veku osemdesiatjeden rokov. Česť jeho pamiatke!

(mab)

(Viac sa dočítate aj v črte na strane 10.)

HUMORESKA

Túto čudesnú vetičku, ukončenú zvyčajne trojbodkou, som nikdy celkom nepochopil. Kto je to pani Zima a akým právom sa ma bude pýtať, čo som porábal v lete? V práci som mal istý čas kolegu Zimu, a ten sa veru nevyptoval. To skôr on nás zásoboval kvantom informácií, kde všade bol v lete na dovolenke a v akých exotických destináciách si užíval. Priznám sa, aj sme zazaviedli, a to bol zrejme aj cieľ jeho siahodlhých monológov. Neskôr mi prišlo na um, či neznámy autor nemal na mysli zimu ako ročné obdobie. Keď

je tak, prečo sú ostatné obdobia diskriminované? Leto sa na zimu nepýta, ani jar na jeseň a naopak. Najzvedavejšia z toho vychádza zima, čo vnúka niekoľko podozrení. Bud'

bolo tak, zima by svoje otázky smerovala najmä na poľnohospodárov, cestárov, a miestne samosprávy. Čo už našinec. V lepšom prípade by spomenul nejaké Chorvátsko, Turecko či

mape. Na druhej strane by sa spovedaná celebrita hneď zimy spýtala: A ty, tetka, akú máš dovolenkovú ponuku? Už mi tie Alpy ležú hore krkom... A zima by sa poškrabala za uchom

na jar solídne krátery, v ktorých nejedna náprava nechá svoju dušu aj s pneumatikou. Aj samosprávy a štátom riadené inštitúcie by sa v odpovediach často zakoktávali. Nie je to tak dávno, čo vo vtedy ešte štátnej STV objavili dvoch chlapov na odhňanie snehu, ktorí dostávali výplatu aj v lete. No a pri súčasných miernych zimách, napríklad v takej Bratislave, by mohla padnúť aj otázka, kam sa podeli finančné prostriedky naplánované na posypové zmesi a naftu pre odhňáče, keď ich vlastne ani nebolo treba. Ale to by sa nepýtala zima, ale napríklad pán Zima z nejakého kontrolného úradu.

Martin DANKO

Keď sa vás pani Zima nástojčivo opýta ...

je chronicky klebetná a potrebuje materiál na klebety, alebo pracuje pre nejakú štátnu bezpečnostnú zložku. Jedno aj druhé nie je pre zimu voľajako zvlášť lichotivé. No je tu ešte jedna možnosť, pravdepodobne mieriaca k nejakej forme ľudovej múdrosti. Reku, ako sme sa pred zimou v lete zásobili, nachystali a podobne. Keby to

Taliano, v horšom by povedal, že ako vždy na záhrade u starej mamy, prípadne by použil nejaké nespisovné slovo. To v prípade našich celebrit by odznali inakšie odpovede. Slovenské bulvárne hviezdy chodia aj na dve dovolenky počas leta, a to do takých exotických destinácií, že by sa človek aj zapotil, kým by ich našiel na

a poradila taký Katar, kde rozšafní šejkovia postavili zjazdovku v púšti. Najzaujímavejšie odpovede by zrejme zazneli od vyššie spomínaných cestárov a vedenia samospráv. Cestári by sa dušovali, že sa celé leto pripravovali na zimu. A to tak intenzívne, že nestihli opraviť nevelké výtlky, z ktorých sa pričinením práve zimy stanú

GLOSA

Hovoríť v súčasnosti o slávnych fotografoch, o osobnostiach, ktoré cez optiku fotoobjektívu dokázali vyjadriť svoj jedinečný pohľad na svet, zdá sa tak trochu staromódne. Najmä preto, že mágia fotografie, všetky tie tajomné alchymie pri vyvolávaní klasických filmov, filtre na objektívy, strázenie času uzávierky a hľadanie optimálnej hĺbky ostrosti sú už takmer úplne preč. V čase digitálnej fotografie, ba čo viac v čase mobilných telefónov s čoraz citlivejšími fotoaparátmi má väčšina ľudí pocit, že fotografovať znamená stlačiť príslušné tlačidlo či ikonku na displeji „múdneho telefónu“.

Slováci za objektívom

Keď sa pozrieme do minulosti, prvú výraznú stopu v slovenskej fotografii zanechal Karol Plicka. Symptomatically na vtedajšie časy to bol Čech narodený vo Viedni, ktorý miloval Slovensko a najmä jeho vidiek, no a najväčšiu časť svojej nielen fotografickej i filmovej tvorby realizoval práve v dedinkách a lazoch našej vlasti. Zanieteny fotograf, výtvarník, ale aj folklorista a zberateľ pôvodných kultúrnych prejavov je dodnes právom ctený nielen u nás, no i u našich západných susedov.

Samozrejme že v priebehu desiatok rokov od prvej Československej republiky sa objavili ďalší tvorcovia, ktorí za objektívom fotoaparátu vedeli zobrazit' kľúčový dejinný moment, ľudský osud či záračnú tvár prírody. Mal som to šťastie, že som poznal dvoch z nich. Boli to Karol Kállay a Tibor Huszár. Knihu Kállayových fotografií Slovenska dodnes mám na čestnom mieste, aj keď, pravdupovediac, mali sme s autorom i spory. No výpravná publikácia, ktorú autor pripravil spolu s historikom a autorom literatúry Pavlom Dvořákom, je dosiaľ ťažko prekonateľná. Pod titulom Krvavá grófka (Alžbeta Báthoryová) sa skrýva okrem solidného historického textu aj celý rad fotografií majstra Kállaya, ktoré sú bez akéhokoľvek zveličenia nadčasové pre krajinu na Slovensku, v Maďarsku a Rumunsku.

Ak bol Karol Kállay označovaný za estéta a fotografa s neuveriteľným citom pre kompozíciu, tak Tibora Huszára oceňovali u nás aj vo svete ako umelca, ktorý sa dokázal dostať prostredníctvom fotografického objektívu človeku pod kožu. Je známa príhoda, keď pri fotografovaní v istej východoslovenskej osade mu miestne deti ukradli tašku s objektívmi. Vajda okamžite zasiahol a o chvíľu boli objektívy v svojho majiteľa. Šéf osady to komentoval slovami: „Veď ty si nás...“ Pamätám sa aj na jedno smutné stretnutie, keď sme sa zišli v Piešťanoch na pohrebe vynikajúceho hudobníka slovenskej džezovej legendy Doda Šoška. Tibor mi vtedy povedal: „Predstav si, triedim si negatívy a náhle mi jeden vypadne na zem. Ohnem sa poň a je tam Dodo. O hodinu mi telefonujú, že zomrel na tú mrchavú chorobu...“

Napokon by som rád ešte pripomenul rodáka z Banskej Štiavnice Dezidera „Deža“ Hoffmana. Fotograf, o ktorom sa nesmel pred novembrom 1989 hovoriť a ktorý urobil závažnú kariéru ako osobný fotograf legendárnych The Beatles, ale aj Rolling Stones, Franka Sinatru, Sophie Lorenovej, Jimi Hendrixa či ďalších hviezd popkultúry šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov. Ale o tomto fotografovi si povieme niečo bližšie v jednom z budúcich čísel SNN.

Maroš M. BANČEJ

Odišla legenda v dejinách slovenského športového komentovania

Milovali ho znalci i fanúšikovia

Rudolf ZELENAY - Foto: archív

Človek v pokročilom veku môže len bezmocne registrovať, ako sa okruh jeho priateľov zužuje. Každá čerstvá strata bolí. V tomto prípade smútok doľahol na neobyčajne široký okruh ľudí, ak nechcem tvrdiť, no hádam by som aj mohol, že na celú spoločnosť. Opustila nás totiž legenda obdivovaná nielen znalcami a fanúšikmi, ale i laickou verejnosťou, ktorá gólom, bodom či sekundám nehoduje. Karol POLÁK sa pre najvyšší stupeň profesionality a sympatií zaradil medzi osobnosti, na aké bol národ dlhodobo pyšný.

Od nedele 17. januára 2016 je najznámejší komentátor športových zápolení na pravde Božej. Narodil sa i zomrel v Bratislave. Jeho životný príbeh od 7. septembra 1934 dosiahol métu všeobecného uznávania. Vyrastal vo Vysokej pri Morave, obci na Záhorí. Od detstva inklinoval k športu, čo zdedil po otcovi, výbornom futbalistovi 1. ČSŠK Bratislava. Karol ako dorastenec stál v bránke ČH Bratislava, neskôr sa vďaka svojmu veku presadil v druhej basketbalovej lige.

■ HVIEZDNE CHVÍLE

V ranom veku študoval spev a učil sa hrať na husle. Po maturite absolvoval divadelnú fakultu na VŠMU v Bratislave. Najskôr pracoval v rozhlase ako nočný hlásaťel. V televízii nezačínal na poste športového komentátora. Štyri roky si odkrútil v pozícii všestranného moderátora. Až potom vedenie rozhodlo, že od 1. októbra 1959 nastúpi do novovzniknutej redakcie športu v Československej televízii. Vynikal bravúrnymi prejavmi pri prenosoch najmä z futbalu a krasokorčuľovania. Táto jeho prax trvala takmer tridsaťpäť rokov. Počas nej bol na dvanástich olympijských hrách (šiestich letných a šiestich zimných), ôsmich majstrovstvách sveta vo futbale, tridsiatich šampionátoch v krasokorčuľovaní a v ohnisku množstva medzištátnych futbalových zápasov a európskych súťažích klubov. Nehovoriac o našej futbalovej lige. V pamäti mu najviac utkvel víťazný moment z majstrovstiev Európy 1976 vo futbale – Panenkov gól z penalty v belehradskom finále proti Nemecku. Milovali ho Slováci a rovnako i Česi. Po odchode z televízie moderoval športový program v rádiu Hornet i rozmanité spoločenské akcie. Bol trikrát ženatý. Z prvého manželstva mal dcéru Vieru, z druhého syna Karola. Tretie manželstvo uzavrel štyri mesiace pred smrťou.

■ MIKROFÓN NEODLOŽIL

Z plejady svojich vystúpení si osobitne cenil televízny silvestrovský večer 1979. Režisér Ján Roháč mu vtedy ponúkol komentovať Labutie jazero ako futbal. Úlohy sa zhostil znamenite a s takým úspechom, že mu to zostalo ako hviezdna hodina. Popularita vyústila aj do súťaže imitácie jeho osoby. Z pätnástich anonymných nahrávok samotný Polák skončil na štvrtom mieste. Zdatní konkurenti v napodobovaní jeho hlasu ho potešili. Divákovi zabával vtipnými slovnými spojeniami. Z mnohých si možno pripomenúť aspoň jedno. Keď kamera snímala nohy istej krasokorčuľarki zdola nahor, Karol zareagoval: „Aj tie najkrajšie nohy sa niekde končia.“ Nie tak dávno si v istej televíznej relácii spomenul na príhodu z atletického mítingu v Berlíne, kde triumfoval domáci šprintér (Manfred K.) s prriezviskom označujúcim v slovenčine mužský pohlavný orgán. Nazval ho v priamom prenose tak, ako sa pretekár NDR volal. Nasledoval telefonát z Prahy: „Soudruhu, tos to nemohl říct nějak jinak?“ Karol sa bránil: „A čo som mal robiť? Preložiť to?“ Postihu sa však vyhovel.

Mikrofón neodložil ani po odchode zo Slovenskej televízie, na ktorú mal ťažké srdce, pretože mu nikto nepovedal ani ďakujem. Ibaže priaznivci na neho nezabudli, dožadovávali sa jeho šarmu a pod-

Karol POLÁK a Vít HOLUBEC počas športového prenosu.

manivého hlasu. Poslucháči si obľúbili jeho šou z košického rozhlasového štúdia i divadelnú šou jedného muža pod názvom Z blata do kaluže. Úspech mu priniesol program v TV Bratislava Góly, body, spomienky. Karol si tam pozýval športové legendy a pripomínal si s nimi zaujímavé niekdajšie i aktuálne momenty. Urašteného, dobre vyzerajúceho muža chceli aj organizátori tradičného plesu Záhorákov. Poďakoval sa za ponuku, no odmietol ju, lebo s tým, kto akciu moderuje, sú z jednej dediny a do kapusty iného sa predsa nelezie. V obľube ho mali aj Trnavčania, aj keď mu zazlievali, že prezývku ich mužstva verejne „pozahoráčtil“. Nie sú teda nijakí „bíli andeli“, ale správne po trnavsky „bíli andeli“. Karol si obľúbil jednu z bratislavských pizzerií. Pravidelne ju navštevoval až do chvíle, keď ho ťažká choroba prinútila odísť do nemocnice v bratislavskej mestskej časti Podunajské Biskupice. V pizzerii mal vždy pripravený svoj stôl, medzi obsluhou i hosťami sa tešil veľkej úcte.

■ OSOBNÉ SPOMIENKY

S Karolom sme sa poznali dlhé roky. Príležitostne sme sa stretávali doma i v zahraničí. Pred vyše štyridsiatimi rokmi boli v Bratislave futbalové stretnutie hercov s novinármi. Profesionálni futbalisti závideli, že v hľadisku bolo vtedy až tridsaťtisíc divákov, čo bolo z ich pohľadu nepochopiteľné a nedosiahnuteľné. Národ miloval zábavu, ktorá prinášala dobrú náladu. V bráne novinárov, perohryzov, ako ich súper nazýval, sa objavil vysoký muž v maske škrtiča. Vysvitlo, že ide o Karola Poláka, ktorý si masku priviezol z Mexika. Po zápasoch, ktorým predchádzalo defilé v kostýmoch po meste, bolo spoločné posedenie na báze dobrej vôle a priateľstva.

Letné olympijské hry 1972 v Mníchove boli pekné, no i dramatické. Na všetkých doľahlo zabitie izraelských športovcov priamo v olympijskej dedine. S Karolom sme sa zhodli, že obdobiu, keď majú stíchnuť zbrane, teda počas hier, je koniec a treba očakávať sprisnenie bezpečnostných opatrení. Čas potvrdil, koľko úsilia a financií si vyžadujú. V júni 1976 sme sa spolu tešili z triumfu čs. futbalovej reprezentácie na ME v Južoslávii. Najprv vo vytrvalom daždi na záhrebskom štadióne Maksimir, kde jedenástka v základnej zostave s ôsmimi Slováckmi zdolala 3:1 Holanďanov na čele so skvelým Cruyffom. V samotnom

Sú profesie, ktoré výrazne zasahujú do života rodiny. Manželka i deti bývajú ukrátené. Keď povinnosti velia ráno z domu odchádzať a neskoro večer sa vracajú, stávajú sa spoločné chvíle vzácnymi. Častá neprítomnosť niekedy balansuje až na hranici odcudzenia. Športový redaktor sa borí s časom, nelútoznými uzávierkami. Doma i vo svete sa vždy čosi deje každodenne, pre športového novinára najmä v sobotu a v nedeľu. Ak sa k tomu prirátajú výjazdy na domáce i zahraničné kolbištia, len tolerancia môže zabrániť tomu, aby nevznikol oheň na streche. Popularita si takmer vždy vyžiada svoju daň. Karol sa aj verejne priznal, že malý syn Karolko sa spýtal matky, kto je ten ujo, čo k nám občas príde. Otec odchádzal z bytu, keď ešte ratolesť spala, prichádzal späť, keď už spala. Syn Karol pri inej príležitosti prezradil, že keď je hlava rodiny doma, tak ho s mamou chcú len pre seba a nedovolia mu ani noviny čítať. Aj manželka Eva sa priznala, že nebolo ľahké zvykať si na takýto rytmus toho, s kým prežila až do svojej smrti v roku 2014 päťdesiatdva rokov spoločného života. Syn Karol je už dnes po abrahámovinách (51), dcéra Viera má o tri roky viac.

■ ĽUDIA NEZABUDNŮ

Legendárny komentátor právom očakával, že časové výpadky v rodinnom živote vykompenzuje práca, pre ktorú sa narodil, a že sú

Takto si Karola POLÁKA zapamätajú jeho obdivovatelia.

osud zavial na Letné olympijské hry v Moskve. Naš vynikajúci komentátor žiaril šťastím, keď jednu z dvoch zlatých medailí pre náš štát popri vzpieračovi Zarembovi získali futbalisti. Pri spiatocnom lete domov sme diskutovali na tému záverečný ceremoniál, zhasnutie olympijského ohňa a zmienili sa o dojímavom symbolickom odlete maskota hier medveďa Mišu.

Akcií i náhodných stretnutí bolo prirodzene oveľa viac. Kalendár Karola Poláka bol nimi priam nabitý. Na všetky podujatia prichádzal vždy dokonale pripravený. K monitoru sa posadil s úctou a fundovanými poznámkami. V tom bol a zostáva neprekonateľný. Spomeniem ešte srdečné stretnutie v priestoroch nášho veľvyslanectva v Sofii, kam som ho spolu s vtedajšou generalitou čs. krasokorčuľovania pozval. Naša výprava pricestovala na európsky šampionát. Bolo to začiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia. Karolovi som predstavil svojho mladšieho syna, ktorému pred časom bola triednou učiteľkou na ZŠ jeho manželka Eva. Občerstvili sme si zážitky zo spoločne prežitých vrcholných podujatí a v mene prítomných som ho požiadal, aby prezradil, ako zvládol presné definovanie jednotlivých skokov v krasokorčuľovaní – rittbergerov, salchovov a axelpaulsenov... Zveril sa, že to jednoduché nebolo. Vzápätí na požiadanie pridal zopár vtipov, pretože bolo o ňom známe, že ich sype z rukáva a majstrovsky interpretuje.

zmysluplné aj pre spoločnosť. Stal sa držiteľom štátneho vyznamenania Za vynikajúcu prácu. Za úspešné účinkovanie v Československej televízii získal Zlatého krokodíla i Cenu ČST. Športovci sa mu odvdáčili Cenou Slovenského olympijského výboru i sympatickým uznaním Fair play MUDr. Ivana Chodáka.

Dnes už pomaly zapadlo prachom, že Karol Polák si zahral vo filme i v televízii. Predstavil sa v niekoľkých menších úlohách v období 1970 – 1994. Premiéru mal v televíznom filme Ring voľný. Nasledovali Ženy v ofsajde, Vodník a Zuzana, V každom počasí. V roku 1978 ho zaradili do sledovaného seriálu Spadla z neba. Výpočet dopĺňajú dva tituly: Ako som nedostal Nobelovu cenu a O Zorali a dvoch bratoch. Médiá o ňom referovali v desiatkach článkoch. V jednom z nich sa napríklad priznal, že život bez mikrofónu ho nezabije, v ďalšom zvestoval, že sa tretikrát ožení. Čitatelia, poslucháči i diváci každý prispevok privítali Jednoducho nechceli, aby ich obľúbený moderátor a šoumen upadol do zabudnutia.

Nepoznám nikoho, kto by po vyslovení jeho mena neprejavil rešpekt a uznanie. Mnohí moderátori či reportéri by sa mu radi vyrovnali. Posudzujúcu realitu treba zdôrazniť, že zatiaľ môžu iba snívať. Karol Polák bol len jeden. Výnimočný, nedostihný. Osobne si myslím, že aj budúcnosť ho zaradí tam, kam sa nijaký z jeho nasledovníkov nedostane. Tam hore si už pokojne zrejme zanôti: Žiť za to stálo.

V Žilinskom kraji vyhlásili spomienkový rok na Juraja Turza Osobnosť európskeho významu

Text a foto: Emil SEMANCO

Tento rok sa v Žilinskom kraji ponese v znamení Juraja Turza. Vedenie kraja a jeho samosprávne orgány tak rozhodli pri príležitosti 400. výročia úmrtia tejto osobnosti. Juraj Turzo ako významný protiturecký bojovník, jeden z najbližších poradcov cisára a uhorský miestodržiteľ výrazne vo svojich časoch vplýval na dianie v Žilinskej župe, ale i na celom Slovensku a formoval aj osudy Európy.

Turci ho prezývali Čierny beg.

„Rok 2016, keď bude Slovenská republika aj predsedať Rade Európskej únie, venujeme uhorskému palatinovi, rodákovi z Lietavy, ktorý sa významnou mierou zapísal do histórie našich regiónov. Turzo bol vzdelaný, hovoril latincky, grécky, nemecky, maďarsky, slovensky, dorozumel sa i chorvátsky a v gréčtine dokonca písal básne. Práve on dal začiatkom 17. storočia postaviť skvostnú stavbu s najväčšou renesančnou sálou v strednej Európe – náš Sobášny palác v Bytči, kde vydal všetkých sedem svojich dcér. Rovnako dal vybudovať Kaplnku sv. Michala pri v súčasnosti najnavštevovanej-

šom Oravskom hrade, ktorá je aj miestom jeho posledného odpočinku. Vďaka svojej charizme, umu a vzdelanosti zastával v Uhorsku tie najvyššie posty,“ priblížil osobnosť Juraja Turza žilinský župan Juraj Blanár.

Najvýznamnejšieho príslušníka rodu Turzovcov si pripomenú organizácie v pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja množstvom podujatí počas celého roka. Treba tiež uviesť, že Turzo napriek blízkemu príbuzenskému vzťahu s Alžbetou Bátoriovou zakročil proti zločinom tejto zlopovestnej grófy a dal ju na jej hrade v Čachticiach internovať. Sobášny

Sobášny palác v Bytči.

palác v Bytči, ako hlása nápis nad hlavným portálom, „dal postaviť z otcovskej lásky pre svadobnú slávnosť svojich milých dcér roku 1601“. Jednu z najkrajších renesančných stavieb u nás vybudovali talianski renesanční majstri za dva roky. Pred desaťročím práve zásluhou ŽSK i samotného J. Blanára prešla nákladnou unikátnou rekonštrukciou a v súčasnosti patrí táto národná kultúrna pamiatka ku klenotom slovenských pamätihodností.

Náhrobník Štúrovcov v Trenčíne je kompletný

Jana POLÁKOVÁ, MO MS v Trenčíne – Foto: Peter MARTINÁK

Miestny odbor Matice slovenskej symbolicky ukončil Rok Ľudovíta Štúra 12. januára tohto roku na evanjelickom cintoríne v Trenčíne. Tu je miesto posledného odpočinku nielen matky Ľudovíta Štúra Anny Štúrovej, rod. Michalovej, ale aj najmladšieho brata Ľudovíta Štúra Jána a jeho syna Karola.

S finančnou podporou Národnej banky Slovenska sa uskutočnila čiastočná obnova náhrobníka aj výmena pamätnej tabule. Inicia-tívni PhDr. Milan Šišmiš st. a PhDr.

Milan Šišmiš mladší zistili chýbajúce údaje manželky Karola Štúra Kornélie, rod. Zambokrétovej. Náhrobná tabuľa je teda nielen nová, ale i s kompletnými údajmi Karolovej manželky. Podujatie moderovala predsedníčka MO MS v Trenčíne Jana Poláková. Uviedla ho poeticky – Modlitbou Ľudovíta Štúra.

Životné osudy Jána a Karola Štúrovcov pripomenula pracovníčka oddelenia regionálnej literatúry Eva Struhárová. Pietnu spomienku oživil hymnickými piesňami spevácky zbor Zvon. Na slávnosti

sa zúčastnili zástupcovia TSK Ing. Mirka Mazánová, poverená vedením Útvaru kultúry, odborná referentka Janka Bartošová, pracovníčky Trenčianskeho osvetového strediska Verejnej knižnice Michala Rešetku v Trenčíne, matičiari a početná verejnosť. Záverečné slová a požehnanie predniesol pán farár Mgr. Ján Bunčák.

Pietna spomienka sa uskutočnila v deň sto šesťdesiateho výročia úmrtia Ľudovíta Štúra a bola dôstojným záverom Roka Ľudovíta Štúra.

ROK NAŠTÚROVA

Fotograf ANTON HORNÍK.

Fotil matičiarov, hercov i povstanie

Na záver minulého roka pripadlo 110. výročie narodenia talentovaného fotografa Antona HORNÍKA, rodáka zo Sľovian, ktorý sa narodil 19. decembra 1905. Svoje detstvo prežil v Saransku v Rusku. Od roku 1919 žil v Martine. Tu absolvoval meštiansku školu. Štúdium na umeleckopriemyselnej škole v Prahe zo zdravotných dôvodov nedokončil. Keďže začal strácať sluch, vychodil len tri ročníky. V Martine sa preto vyučil za fotografa. Pôsobil v Nitre, v Prahe a v Martine. Venoval sa portrétom a divadelnej fotogra-

fii. Vytvoril mnohé reklamné, módné a dokumentárne čiernobiele, neskôr aj farebné fotografie. Anton Horník tiež navrhol logá niektorým tradičným martinským podnikom, ako povedzme Tatra nábytku alebo Martinskému pivovaru. Svoje práce vystavoval na regionálnych, celoslovenských a celoštátnych výstavách. Zúčastnil sa tiež na SNP, kde fotograficky dokumentoval činnosť brigády M. R. Štefánika, ale fotil i pútavé portréty matičných dejateľov, ako napríklad Dr. Jozefa Škul-tého, Jozefa Cígera Hron-

ského a ďalších. Fotograficky zdokumentoval aj predstavenia profesionálneho divadla v Martine a ochotníckych súborov.

Anton Horník sa zaradil medzi také osobnosti fotografie, spojených s Turcom, ako boli Pavol Sochán, Karol Plicka, Ján Halaša, všestranne talentovaný tajomník Umeleckého odboru MS Ján Cincik, Ján Dérer, Eugen Lazišťan, o ktorom sme v SNN písali minule a napokon aj Filip Lašút, ktorý je aj autorom publikovanej podobizne Antona Horníka.

(rr)

Ďakujem za každé nové číslo

Vážená redakcia našich milých a drahých Slovenských národných novín, milé panie redaktorky a páni redaktori, milí pravidelní prispievatelia SNN!

V novom roku vám všetkým prajem zo srdca veľa zdravia, šťastia, síl, tvorivých nápadov, odvahy a odolnosti voči nepriateľovi. Vaše články sú veľmi podnetné a múdre. Teším sa na každé nové číslo SNN a pravidelne sa vraciam aj k starším číslam. Škoda, že nevychádzate každý deň!

Ďakujem, že ste! Buďte, píšete, odhaľujete, pomenúvajte, trvajte, vytrvajte. Potrebujeme vás.

Srdečne vás zdraví vaša stála čitateľka, ktorej srdce bije rovnako národne.

PhDr. Erika MINÁRIKOVÁ

Novozámčania k januárovým výročiam

Text a foto: Helena RUSNÁKOVÁ

Mesto Nové Zámky a Miestny odbor Matice slovenskej si každoročne v januári pripomínajú výročie vzniku Slovenskej republiky a výročie úmrtia Antona Bernoláka – osobnosti, ktorá patrí k najznámejším nielen v Nových Zámkoch, ale aj v Bánove a Šuranoch, kde tiež na jeho počesť a pamiatku inštalovali bustu, pamätnú tabuľu a existujú tu zápisy o jeho činnosti.

Predsedníčka MO MS v Nových Zámkoch M. MALPEROVÁ (vpravo) pri kladení venca.

V tomto roku sa spomienkové oslavy 23. výročia vzniku Slovenskej republiky a 203. výročia úmrtia Antona Bernoláka uskutočnili 15. januára 2016. Najprv ich účastníci na čele s poslancami mestského zastupiteľstva a s predstaviteľmi spoločenských organizácií a politických strán položili vence k pamätníku Antona Bernoláka na Hlavnom námestí. Spomienkové slávnosť potom pokračovala v priestoroch Domu kultúry, kde si prítomní vypočuli slávnostné prejavy Márie Malperovej, predsedníčky MO MS v Nových Zámkoch, a vedúcej Odboru sociálnych vecí školstva a kultúry pri MsÚ Nové Zámky Denisy Felixovej, ktoré prítomným pripomenuli históriu vzniku Slovenskej republiky a osobnosť Antona Bernoláka. Na oslavách sa zúčastnila aj

E. SMOLÍKOVÁ prvá vľavo.

podpredsedníčka SNS Eva Smolíková. Súčasnou spomienkových osláv bolo vystúpenie speváckeho zboru Lipa, ktorý pôsobí pri MO MS v Nových Zámkoch, speváckeho zboru Novozámockí seniori, zaznela aj vážna hudba v podaní študentov konzervatória Zuzany Klimantovej a Albína Blahu a v programe vystúpil i tanečný súbor Viva.

MATIČNÝ SPRAVODAJ

Sibírske zápisky v Kubíne

Oravské kultúrne stredisko v Dolnom Kubíne, Matica slovenská v Martine, Stredná odborná škola obchodu a služieb v Dolnom Kubíne a Miestny odbor Matice slovenskej v Dolnom Kubíne zorganizovali Spomienkové podujatie pri príležitosti 45. výročia úmrtia Mikuláša Gaceka – spisovateľa, autora memoárovej spisby a prekladateľa. Podujatie sa uskutočnilo 27. januára v Dolnom Kubíne na Radlinského ulici v Stredisku praktického vyučovania SOŠ OaŠ. Životné osudy a tvorivý prínos tejto osobnosti priblížil spisovateľ a literárny historik Peter Cabadaj z Matice slovenskej. Súčasťou podujatia bola prezentácia kníh Sibírske zápisky a Rodom a srdcom z Oravy 2, ktoré vydala Matica slovenská a Oravské kultúrne stredisko. (az)

Odhaliť tabuľu kňazovi a skvelému básnikovi

V závere minulého roka si v obci Abrahám pripomenuli nedožitú storočnicu kňaza, františkána, básnika katolíckej moderny Dr. Ferdinanda Svetoslava Veigla, ktorý v tejto obci v Trnavskom kraji pôsobil od roku 1959 do roku 1975. Na znak vďaky mu občania pri tejto príležitosti odhalili pamätnú tabuľu. Spomienka na Dr. Ferdinanda Svetoslava Veigla sa začala slávnostnou svätou omšou v miestnom kostole. Po nej na priečelí tamojšej fary odhalili pamätnú tabuľu tejto charismatickej osobnosti. Spomienková slávnosť pokračovala v popoludňajších hodinách v kultúrnom dome, kde terajší správca fary dôstojný pán Vladimír Kiš privítal hostí a prítomných občanov. So životom a s dielom kňaza, básnika katolíckej moderny prítomných oboznámil Bohumil Čambál, predseda MO Matice slovenskej, ktorý pozval zhromaždených na prehliadku výstavy inštalovanej Miestnym odborom Matice slovenskej, kde boli vystavené všetky básnické zbierky a rôzne dokumenty, písomnosti a fotografie súvisiace so životom a s dielom S. Veigla.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Egoisti. Či ešte horšie?

Je sloboda, každý má právo na všetko...? Ako však pomenovať tých desať či o čosi viac percent slovenských učiteľov, ktorí sa práve teraz, keď parlament už uzavrel svoje rokovacie obdobie, pustili do neobmedzeného štrajku. Ak to myslia vážne, do tried sa tak skoro nevrátia. Preštrajkujú voľby aj Veľkú noc? Aj maturitné písomky? Dotiahnu to do prázdnin?

Trpké je poznanie, že každému desiatemu spomedzi našich učiteľov záleží len na sebe. Nezáleží im na žiakoch a študentoch. Ani na maturantoch, ktorých o niekoľko týždňov čakajú skúšky dospelosti a namiesto toho, aby s nimi finišovali v príprave, nechali ich napospas. Máte voľno, milí štvrtáci, postarajte sa o seba, ako chcete! Nezáleží im na žiakoch základných škôl, ktorí zrazu majú veľa voľného času. A čo s nimi? Nezáleží im na rodičoch, ktorí sú zamestnaní (a majú možno ešte nižšie platy ako učiteľia) a zrazu nevedia čo s ratolesťami.

Je sloboda... A vládne nad nami kríza hodnôt. Hodnotu akoby už mali len peniaze. Kam sme to dotiahli? Nevie si veru predstaviť, žeby sa do štrajku hrnula moja prvá učiteľka pani Leščiková. A peňazi zarábala málo, iste menej ako dnešní štrajkujúci. Svojim žiakom sa venovala aj vo svojom voľnom čase. Nacvičovala s nami divadlo. Byť učiteľom znamenalo mať poslanie. Už to u všetkých neplatí. Zmenila sa doba, alebo ľudia?

Matica by sa chcela oprieť o učiteľov. Chceli by sme, aby v našich dedinách, ale aj v mestách pestovali našu budúcnosť. Lebo učiteľia, muži a aj, a či najmä ženy, majú v rukách budúcnosť nášho národa. Aká bude?

Iste, kapitalizmus, ktorý sme si vystrngali, je boj, ale mal by mať aj isté pravidlá. Domáhať sa prílepkov z štátneho rozpočtu – ak by skutočne išlo len o to – treba v náležitom čase, teda vtedy, keď sa rozpočet pripravuje, rokuje sa o ňom a schvaľuje ho parlament. Ako si namáham pamäť, tak si ju namáham, ale nespomínam si na nijaké ultimatívne požiadavky zo strany učiteľov (a veruže ani zo strany zdravotných sestier) v októbri či novembri. A čo teraz? Niekoľko týždňov pred voľbami?

Nechce sa mi veriť, že naši vzdelaní učiteľia zanechali svojich zverencov a – vrhli sa do predvolebného boja.

Peniaze sú potrebné. Nesmrdia, ale voňajú. A v dotyku s nimi sa najlepšie odhalujú charaktery. Nuž, čo čakať od takých vychovávateľov našich detí, ktorí nemyslia na nič iné, len na seba? Chcú viac. Hneď a teraz. Za každú cenu a bez ohľadu na všetko a všetkých.

Medzi nebom a zemou sú tvary a farby života Umenie v srdci Anne Dubovcovej

Viliam KOMORA – Foto: Dagmar FERENCOVÁ MATIAŠKOVÁ

Miestny odbor Matice slovenskej Turčianske Teplice spoločne s Európskou úniou umenia, Úniou žien Slovenska, mestom Turčianske Teplice a Galériou Mikuláša Galandu pripravili v polovici januára v tomto hornoturčianskom kúpeľnom meste zaujímavé kultúrno-spoločenské podujatie – uvedenie zbierky veršov Medzi nebom a zemou významnej miestnej maličky Anny Dubovcovej s ilustráciami akademického maliara Štefana Pelikána, ktorého diela zároveň priblížila expozícia Tvary a farby života.

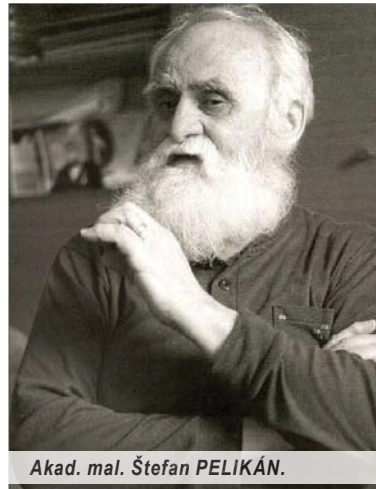

Z uvedenia zbierky A. DUBOVCOVEJ a vernisáže Š. PELIKÁNA v Turčianskych Tepliciach.

Počas slávnostného aktu sa milovníci umenia započúvali do lyriky Anny Dubovcovej z predstavenej knižky. Obdivovali tiež vystavené sochy, reliéfy, kresby, maľby či drevené plastiky Š. Pelikána, ktorého expozíciu kurátorsky pripravil Miroslav Bartoš. Záujemcovia si ich v turčianskoteplíckej galérii môžu pozrieť do konca februára. Anne Dubovcovej na večeri odovzdali

cenu Európskej únie umenia Umenie v srdci. Program vyplnila áriami z opier sopranistka Dagmar Žalúdková s hudobným sprievodom, recitáciami Renka Vitková. Podujatie moderoval Fedor Mikovič.

Obaja prezentovaní umelci nedávno oslávili životné jubileá, takže publikum bolo súčasne aj vinšovníkom. Za Maticu slovenskú slávnostné blahožela-

Akad. mal. Štefan PELIKÁN.

nia tlmočili predseda Krajskej rady Žilinského kraja Ľubomír Kraľovanský, predseda Oblastnej rady Turiec Viliam Komora, predsedníčka MO Jaroslava Brincková a ďalší maliari. Tieto matičné orgány navyše jubilujúcu poetku a maličku navrhli na ocenenie Matice slovenskej, ktoré jej bude slávnostne udelené na aprílovom krajskom sneme v Martine.

Matica si pripomenula F. Hoffmanna

V piatok 22. januára uplynulo päťdesiat rokov od smrti výnimočného divadelného režiséra, dramaturga, kritika, prekladateľa, redaktora a celoživotného maliča Ferdinanda Hoffmanna. Pri príležitosti spomenutého jubilea si Matica slovenská uctila položením venca na hrob F. Hoffmanna na Národnom cintoríne v Martine pamiatku tejto osobnosti, ktorá od roku 1945 až do smrti žila v argentínskom exile. Pripomeňme, že F. Hoffmann stál po boku Jozefa Cigera Hronského aj pri zakladaní Zahranickej MS (1959) a bol predsedom jej miestneho odboru v Buenos Aires.

Text a foto: (pol)

Matica slovenská so sídlom P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, IČO 00179027, zastúpená štatutárnym orgánom Ing. Mariánom Tkáčom, PhD., predsedom Matice slovenskej,

VYHLASUJE podľa § 281 – 288 zákona č. 513/1991 Zb.

Obchodného zákonníka neurčitým osobám obchodnú verejnú súťaž o najvhodnejší návrh na uzavretie kúpnej zmluvy

na predaj nehnuteľného majetku Matice slovenskej vedeného katastrálnym odborom Okresného úradu Veľký Krtíš, zapísaného na liste vlastníctva č. 894, obec Veľká Čalomija, katastrálne územie Veľká Čalomija, časť A: parcely registra „E“ evidované na katastrálnej mape: parc. č. 704/1, výmera 180 m² – orná pôda; časť B: vlastníci Matice slovenská, Nám. J. C. Hronského 1, Martin, PŠC 036 52, SR, v spoluvlastníckom podiele 1/1, časť C: tarchy – bez zápisu,

tento je podľa § 5 ods. 3 zák. č. 176/2004 Z. z. o nakladaní s majetkom verejnoprávných inštitúcií nepotrebná vec, ktorá už neslúži a ani v budúcnosti nebude slúžiť verejnoprávnej inštitúcii na plnenie jej základných úloh ani na plnenie jej iných úloh, preto Matica slovenská podľa § 5 ods. 1 zák. č. 176/2004 Z. z. predá túto nepotrebnú nehnuteľnú vec a to len v celosti na základe obchodnej verejnej súťaže tomu, kto ponúkne najvyššiu kúpnu cenu. Požadovaná kúpna cena, minimálne podľa znaleckého posudku a nákladov na jeho vypracovanie, je 759,- €. So znaleckým posudkom na nehnuteľný majetok sa navrhovateľ môže oboznámiť u vyhlasovateľa, termín nahliadnutia, ako aj obhliadky nehnuteľnosti si môže navrhovateľ dohodnúť na tel. č.: 0915 988 896, e-mail: branislav.kohut@matica.sk, adresa: Technicko-investičný útvar Matice slovenskej, P. Mudroňa č. 1, 036 01 Martin.

V kúpnej zmluve bude dohodnuté, že cenu za nehnuteľnosti je kupujúci povinný zaplatiť v deň nadobudnutia platnosti zmluvy.

PODMIENKY OBCHODNEJ VEREJNEJ SÚŤAŽE:

Určuje sa spôsob podávania návrhov na uzavretie kúpnej zmluvy na uvedené nehnuteľnosti, a to písomne na adresu vyhlasovateľa v zalepenej obálke výrazne označenej neotvárať: VOS v lehote do 15. 2. 2016, do ktorej možno návrhy podávať, lehota na oznámenie vybraného návrhu je 19. 2. 2016. Vyhlásenie a obsah podmienok obchodnej verejnej súťaže bude uverejnený na www.matica.sk a v celoštátnom týždenníku Slovenské národné noviny (§ 282 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb).

Vyhlasovateľ si určuje právo na zmenu alebo zrušenie uverejnených podmienok a súťaže, toto právo v uverejnených podmienkach súťaže si vyhradil a zmenu alebo zrušenie uverejnil spôsobom, ktorým vyhlásil podmienky súťaže (§ 283 zákona č. 513/1991 Zb.).

Navrhovateľia nemajú nárok na náhradu nákladov spojených s účasťou na súťaži (§ 284 ods. 3 zákona č. 513/1991 Zb.).

Predložený návrh nemožno odvolať, meniť alebo dopĺňať po jeho predložení (§ 285 ods. 1 a 2 zákona č. 513/1991 Zb.).

Vyhlasovateľ si vyhradzuje právo odmietnuť všetky predložené návrhy (§ 287 zákona č. 513/1991 Zb.).

Cenu za nehnuteľnosti je kupujúci povinný zaplatiť v deň nadobudnutia platnosti zmluvy.

Ostatné tu osobitne neupravené práva a podmienky obchodnej verejnej súťaže upravujú príslušné ustanovenia § 284 – § 288 zákona č. 513/1991 Zb. Navrhovateľ podaním návrhu vyslovuje súhlas so všetkými podmienkami obchodnej verejnej súťaže.

V Martine 21. 1. 2016

Ing. Marián Tkáč, PhD.,
predseda Matice slovenskej

(jč)

PRIPOMÍNAME SI

30. januára

– tristo päťdesiat rokov, čo umrel bratislavský alchymista a astronóm, po roku 1644 ostrihomský arcibiskup Juraj Lippai (1600 – 1666)

– deväťdesiat rokov od narodenia kunsthistorika a múzejníka Ladislava Šáškyho (1926 – 1994)

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi sa narodil literárny vedec Július Noge (1931 – 1993); venoval sa najmä obdobiu realizmu, novšiu tvorbu obsiahol v diele Literatúra v pohybe, zostavil antológiu našej humoresky Veselé prechádzky i ľúbostných noviel Nesmrteľní milenci

31. januára

– pred dvesto šesťdesiatimi rokmi z hygienických dôvodov zakázala Mária Terézia nosiť na zádušné omše rakvy so zosnulými (1756)

– stotridsaťpäť rokov od narodenia životopisca národných dejateľov a prvého reštaurátora skvostov v košickom dome a v Levoči Petra Júliusa Kerna (1881 – 1963)

1. februára

– pred sto štyridsiatimi piatimi rokmi z iniciatívy Svetozára Hurbana Vajanského a Jozefa Škultétyho začali v roku 1881 vychádzať obnovené Slovenské pohľady

– stotridsať rokov v Bratislave funguje vodovod (1886)

2. februára

– deväťdesiatpäť rokov od narodenia jazykovedca, grafológa a stenografa Jozefa Mistrika (1921 – 1980), ktorý svojimi prednáškami na Filozofickej fakulte UK vychoval desiatky spisovateľov, literárnych vedcov a novinárov; veľa rokov bol riaditeľom kurzov pre zahraničných slovakistov Studia academica slovaca

– tridsať rokov, čo zomrel klavírny virtuóz a skladateľ Rudolf Macudziňski (1907 – 1986)

3. február

– deväťsto rokov, čo zomrel náš kráľ Koloman, panoval v rokoch 1095 – 1116; bol vzdelaný a odovzdal uhorské kráľovstvo ako stabilnú krajinu, no bol však aj krutý ako jeho doba: aby dal trón synovi, nechal brata Almoša a jeho syna oslepiť

– stodesať rokov od narodenia matematika Antona Dubca (1906 – 1975), autora modernej metodiky výučby matematiky a deskriptívnej geometrie; koncom päťdesiatych rokov musel z kádrových príčin odísť z vysokej školy a nesmel publikovať

– pred sedemdesiatimi rokmi dali do prevádzky vojnou zničený bratislavský Starý most (1946), pred ústupom ho Nemci zničili; na jeho obnove pracovali nemeckí zajatci pod dozorom sovietskych ženistov, materiál dodal program povojnovej pomoci Európe UNRRA

4. februára

– pred sto piatimi rokmi sa vo Vysokých Tatrách konali prvé medzinárodné lyžiarske preteky (1911), zorganizoval ich šéflekár Tatranskej Polianky MUDr. Michal Gur, dnes sa po ňom volá ústav respiračných chorôb

– dvadsať rokov od smrti vynikajúceho kardiológa prof. MUDr. Vladimíra Haviara (1911 – 1996)

– športový a olympijský funkcionár František Chmelár má sedemdesiat

5. februára

– stosedemdesiatpäť rokov od smrti matematika, profesora peštianskej univerzity Gabriela Čepčana (1776 – 1841)

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr